

UNIVERSITAS TARTUENSIS

**ANALÜÜS ERAKOPEERIMISE TASU JAOTUSKAVA
KOOSTAMISE KOHTA**

Aleksei Kelli
Professor
TÜ õigusteaduskond

Age Värv
Kaasprofessor
TÜ õigusteaduskond

Detsember 2023

Sisukord

1	Uuringu eesmärk ja taust.....	3
2	Erakopeerimise tasu EL õiguslik raamistik.....	5
3	Võrdlusriikide erakopeerimise tasu jaotuskava analüüs	8
3.1	Võrdlusriikide valiku põhjendus.....	8
3.2	Austria.....	8
3.3	Leedu.....	14
3.4	Läti	23
3.5	Rootsi	28
3.6	Saksamaa.....	32
3.7	Soome	37
4	Kokkuvõte.....	42
5	Uuringu läbiviijad	43

1 Uuringu eesmärk ja taust

Erakopeerimise tasu on aktuaalne valdkond, mille kohta on ka eelnevalt uuringuid tehtud.¹ Nn tühja kasseti süsteemi reform jõustus Eestis 2021.² Käesolev uuring on käsitletav eelnevate uuringute loogilise jätkuna, mille eesmärgiks on aidata kaasa erakopeerimise tasu süsteemi rakendusprobleemide lahenduste leidmisele.

Uuringuga otsitakse vastused järgmistele küsimustele:

- Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?
- Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas:
 - a. Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?
 - b. Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?
- Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?
- Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?
- Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?
 - a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?
 - b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?
- Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?
- Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?
- Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Erakopeerimise tasu temaatika võib jagada erinevatesse blokkidesse. Esimene seondub tasu kogumisega (millistelt andmekandjatelt ja seadmetelt tasu kogutakse). Erakopeerimise hüvitist võidakse maksta ka riigieelarvest (nt Soome mudel). Teine keskendub erakopeerimise tasu jagamisele erinevate kollektiivse esindamise organisatsioonide (KEO) vahel. Kolmas blokk katab KEO-de väljamakseid oma liikmetele.

Käesoleva uuringu fookus on teine blokk ehk see, kuidas erakopeerimise hüvitis jaotatakse erinevate KEO-de vahel, millistest kriteeriumitest lähtutakse ning kes selle otsustab. Üldjuhul on vajalik turu-uuring sõltumatu uuringufirma poolt. Erakopeerimise tasu jaotuse puhul võidakse lähtuda KEO-de ühisest otsusest või siis tehakse otsus riigi poolt (nt ministerium). See määrab,

¹ Eeva Mägi (2017). „Audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise isiklikuks otstarbeks kopeerimise erandi rakendamisel autorite ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate poolt saamata jäänud tulu arvutamise meetodika“. Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/uuringud> (11.10.2023); Turu-uuringute AS (2017). Elanike käitumine audio- ning videosalvestiste kopeerimisel. Arvutivõrgus: <https://www.just.ee/uuringud> (11.10.2023).

² Autoriõiguse seaduse, makskorralduse seaduse ja tööstusomandi õiguskorralduse aluste seaduse muutmise seadus (nn tühja kasseti tasu süsteemi muutmine ning Patendiameti ülesannete laiendamine). - RT I, 04.01.2021, 3.

kes selle otsuse eest lõppastmes vastutab. Ühel või teisel juhul tuleb arvestada, et raha jagamine tekitab eriarvamusi.

Erakopeerimise hüvitise aktuaalsusest annavad tunnistust pidevalt läbiviidavad rahvusvahelised võrdlevad uuringud. Käesolevas uuringus tuginetakse neist kahele:

- 1) **CISAC, BIEM, Stichting de ThuisKopie. Private Copying Global Study 2020** (edaspidi ka **CISAC 2020 uuring**). Arvutivõrgus: <https://www.cisac.org/services/reports-and-research/private-copying-global-study> (26.11.2023).
- 2) **WIPO, Stichting de ThuisKopie (2017). International Survey on Private Copying - Law and Practice 2016.** (edaspidi ka **WIPO 2017 uuring**). Arvutivõrgus: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_1037_2017.pdf (26.11.2023).

Alati ei piisa üksnes kirjalikust materjalist ning vaja on pidada nõu asjatundjatega, kes orienteeruvad konkreetse riigi seadusandluses, õiguspraktikas ja üldistes reeglites. Sellega seoses avaldavad autorid tänu järgmistele ekspertidele:

- 1) Imants Belogrīvs (AKKA/LAA, Läti).
- 2) Līva Rudzīte-Celmina (Läti).
- 3) Mattias Åkerlind (Copyswede, Rootsi).
- 4) Melanie Öttl (ZPÜ, Saksamaa);
- 5) Ramūnas Birštonas (Vilniuse Ülikool, Leedu).
- 6) Ville Toro (Soome Haridus- ja Kultuuriministerium).

Lisaks rahvusvahelistele kolleegidele on hindamatut abi osutanud ka Eesti kollektiivse esindamise organisatsioonide eksperdid:

- 1) Liina Trishkina-Vanhatalo (EAAL)
- 2) Mati Kaalep (EAÜ).
- 3) Piret Tibbo-Hudgins (MTÜ Eesti Filmitööstuse Klaster).
- 4) Rauno Haabmets (EFÜ).
- 5) Urmas Ambur (EEL).

Ebatäpsused ja puudujäägid on eelkõige etteheidetavad aruande autoritele, mitte ekspertidele, kes meid lahkesti aitasid.

Käesoleva aruande näol on eelkõige tegemist sisendiga Eesti erakopeerimise hüvitise süsteemi võimalikku reformi. Siin sisalduv analüüs näitab, kuidas teised Euroopa riigid on oma erakopeerimise süsteemi üles ehitanud. Peamisel proovime õppida oma naabritelt. Kuna Eesti eraõigus lähtub Saksa õigusest, siis katab analüüs ka Saksamaad. Austria on lisatud n.ö täiendava kontrollriigina.

Analüüsi läbiviimisel on teksti tõlkimisel ja otsingute teostamisel kasutatud ChatGPT-4 mudeli tuge.³

³ Täiendav info, vt <https://chat.openai.com/> (7.11.2023).

2 Erakopeerimise tasu EL õiguslik raamistik

Erakopeerimise tasu regulatsiooni üldine raamistik tuleneb infoühiskonna direktiivist.⁴ Infoühiskonna direktiivi artikli 5 lõike 2 punkti b kohaselt võivad liikmesriigid näha reprodutseerimisõiguse puhul ette erandeid seoses mis tahes kandjal reproduktsioonidega, mille **füüsiline isik on teinud isiklikuks tarbeks** ning mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik, tingimusel, et **õiguste valdajad saavad õiglase hüvitise**.

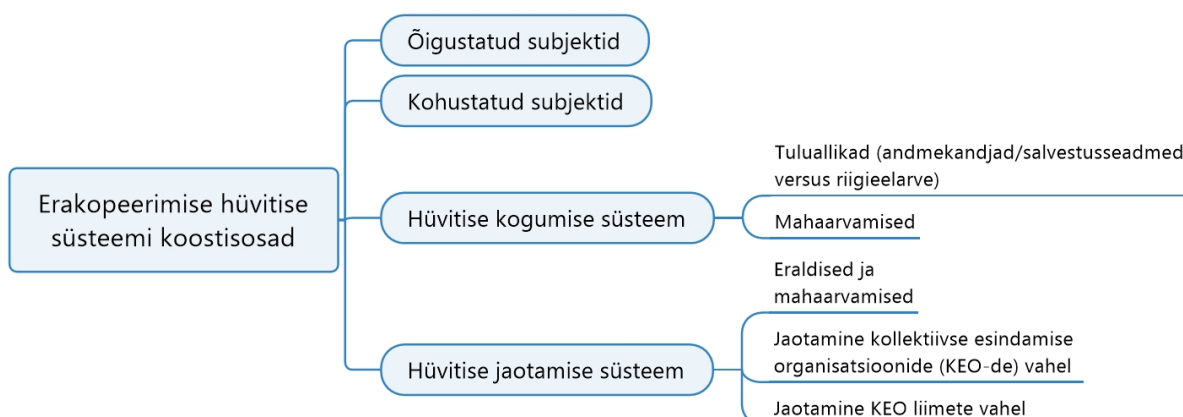
Toodud artiklit täpsustab muuhulgas infoühiskonna direktiivi põhjenduspunkt (38): „Liikmesriikidel tuleks lubada ette näha reprodutseerimisõiguse erand või piirang teatud liiki auditoorse, visuaalse ja audiovisuaalse materjali isiklikuks kasutamiseks reprodutseerimise kohta ning näha ette õiglase hüvitise. Sealhulgas võib sisse seada või edasi kasutada tasusüsteeme, et hüvitada mõju õiguste valdajatele. Kuigi nimetatud tasusüsteemide erinevused mõjutavad siseturu toimimist, ei tohiks need erinevused isiklikuks otstarbeks analoogreprodutseerimise puhul infoühiskonna arengut oluliselt mõjutada. Digitaalne kopeerimine isiklikuks otstarbeks kujuneb ilmselt levinumaks ning selle majanduslik mõju on suurem. Seepärast tuleb asjakohaselt arvesse võtta isiklikuks otstarbeks toimuva digitaalse ja analoogse kopeerimise erinevust ning nendel mitmel juhul vahet teha“.

Euroopa Kohtu seisukohalt on infoühiskonna direktiivist tulenev õiglase hüvitise Euroopa õiguse autonoomne mõiste: „artikli 5 lõike 2 punktis b esitatud mõiste „õiglase hüvitise” on liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb kõikides isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise erandi ette näinud liikmesriikides tõlgendada ühetaoliselt, sõltumata sellest, kas liikmesriigid on liidu õigusega, eelkõige nimetatud direktiiviga ette nähtud piirides pädevad kindlaks määrama õiglase hüvitise vormi, rahastamise üksikasjad, sissenõudmise ning suuruse“ (C-467/08). Seega, kui EL liikmesriik lubab isiklikul eesmärgil kopeerida, siis peab olema ka kompensatsioonimehhanism. Seda kinnitab ka Euroopa Kohus: „vastavalt direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktile b on liikmesriigid, kes on sätestanud isikliku kasutamise eesmärgil reprodutseerimise suhtes siseriiklikus õiguses erandeid, kohustatud ette nägema õiguste omajatele „õiglase hüvitise” maksmise“ (C-467/08, p. 30).

Euroopa Kohus on samas rõhutanud liikmesriikide arvestatavat kaalutusõigust: „Kuna direktiivi 2001/29 sätetes ei ole õiglase hüvitise süsteemi erinevaid elemente rohkem täpsustatud, on liikmesriikidel nende kindlaksmääramisel lai kaalutusõigus. Seega peavad liikmesriigid määrama kindlaks isikud, kes peavad seda hüvitist maksma ning määrama kindlaks hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja suuruse“ (463/12, p. 20 ja seal viidatud kohtupraktika). See lähenemine on leidnud kinnitust ka järgmistes lahendites (C-433/20, p. 41 ja seal viidatud lahendid). Järgnevalt käsitletud konkreetsete EL riikide näidetest ilmneb, et hüvitise süsteemid ongi mõnevõrra erinevad.

⁴ Euroopa Parlamendi Ja Nõukogu direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2001, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas. - EÜT L 167, 22.6.2001, lk 10-19.

Üldjoontes on õiglase tasu süsteem taandatav järgmisele skeemile:

Skeem 1. Hüvitise süsteemi koostisosad

Õigustatud ja kohustatud subjektide määratlemine on õiglase hüvitise süsteemi seisukohalt keske tähtsusega. Reeglina on mõlemad nimetatud siseriiklikes õigusaktides. Eesti autoriõiguse seadus⁵ (AutÕS) §-d 26 ja 27 annab õiglase tasu saamise õiguse seoses audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise kopeerimisega. Infoühiskonna direktiivist samas ei tulene taolist piirangut hüvitist saada õigustatud subjektide osas.⁶ Seetõttu võib tõusetuda küsimus seoses autorite ja kaasnevate õiguste omajate võrdse kohtlemisega. Selles kontekstis muudeti näiteks Leedu erakopeerimise hüvitise süsteemi ning võeti aluseks laiendatud kontseptsioon, kus hüvitise saajate ring on laiem.

Kohustatud isikute määratlemisega seoses on Euroopa Kohus andnud järgmise juhise: „reprodutseerimiseks kasutatavaid seadmeid, aparate ning andmekandjaid kasutavad isikud, kes teevad need seadmed õiguslikult või tegelikult isiklikul eesmärgil kasutajatele kättesaadavaks või kes osutavad viimastele reprodutseerimisteenust, on õiglast hüvitist maksma kohustatud isikud, kuivõrd neil isikutel on võimalik asjaomane tasusumma isiklikul eesmärgil kasutajatelt tegelikult tagasi saada“ (C-467/08).⁷

Hüvitise kogumise süsteemi on analüüsitud mitmes Euroopa Kohtu lahendis. Mitmefunktsiooniliste andmekandjate osas on EL kohus leidnud, et infoühiskonna direktiivi „artikli 5 lõike 2 punktiga b ei ole vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis näeb reprodutseerimisõiguse isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi alusel ette õiglase hüvitise maksmise selliste mitmefunktsiooniliste andmekandjate pealt nagu mobiiltelefonide mälukaardid, olenemata sellest, kas nende andmekandjate põhifunktsioon on isiklikuks tarbeks kopeerimine või mitte, juhul kui nende andmekandjate vähemalt üks, kasvõi teisejärguline funktsioon võimaldab nende valdajatel neid sel eesmärgil kasutada. Siiski võivad funktsiooni peamine või teisene tähtsus ning andmekandja reprodutseerimismahu suhteline suurus avaldada mõju õiglase hüvitise summale. Kui õiguste

⁵ RT I 1992, 49, 615; RT I, 29.06.2022, 2.

⁶ Infoühiskonna direktiivi põhjenduspunkt 38 viitab küll auditoorse, visuaalse ja audiovisuaalse materjalile.

⁷ Viitega antud kohtuasjale on sama põhimõtet rõhutanud Euroopa Kohus ka hilisemates lahendites: „kuna praktikas on keeruline kasutajaid tuvastada ning kohustada neid asjaomaste õiguste omajatele tekitatud kahju hüvitama, võivad liikmesriigid näha ette tasu, mida ei pea maksma asjaomased kasutajad, vaid need, kelle valduses on digitaalseks reprodutseerimiseks kasutatavad seadmed, aparatuurid ja andmekandjad ning kes õiguslikult või faktiliselt teevad need seadmed kasutajatele kättesaadavaks või osutavad neile reprodutseerimisteenust ja kes saavad tasu maksmise kulu kasutajatele üle kanda“ (C-572/13, p. 70 viitega C-467/08, punktid 46 ja 48).

omajatele tekkivat kahju saab lugeda minimaalseks, ei pruugi kõnealuse funktsiooni kättesaadavaks tegemisega hüvitise maksmise kohustust tekkida“ (C-463/12).

Euroopa Kohtu seisukohalt on infoühiskonna direktiiviga vastuolus „siseriiklik õigusnorm, mis näeb ette õiglase hüvitise reprodutseerimisõiguse erandi alusel tehtud reproduktsioonide eest, mis on tehtud ebaseaduslikust allikast, see tähendab kaitstud teostest, mis on tehtud avalikkusele kättesaadavaks ilma õiguse omaja loata“ (C-463/12; vt ka C-435/12). Põhjuseks on nimetatud vastuolu infoühiskonna direktiiv artikliga 5 (5) ehk kolmeastmelise testiga⁸ (C-435/12, p 38).

Aktuaalseks võib pidada küsimust, millised koopiad on allutatud erakopeerimise tasu süsteemile. Seda küsimust on lahatud nii Euroopa Kohtus⁹ kui ka EL liikmesriikide kohtutes.

Siseriikliku vaidluse näitena võib viidata juhtumile, kus (*Stichting Onderhandeligen Thuiskopieevergoeding*; inglise keeles *Foundation for Private Copying Levy Negotiations*) kohandas tasumäärasid perioodiks 1 jaanuar 2023 kuni 31 detsember 2024, viimaks need kooskõlla Haagi apellatsioonikohtu lahendiga¹⁰ (*The Hague Court of Appeal in the case HP c.s. / SONT and Thuiskopie of 22 March 2022*). Kohus leidis, et “võrguühenduseta voogedastuse koopiad“ (‘*offline streaming copies*’) ei ole isiklikud koopiad autoriõiguse seaduse tähenduses. Need on võrguühenduseta koopiad voogedastusteenustest nagu Spotify ja Netflix. Neid koopiaid ei tee tarbija, vaid voogedastusteenus, ja seetõttu ei ole need eraisikute koopiad.¹¹ Nimetatud otsus on edasi kaevatud, kuid vahepeal tuleb seda otsust täita, mistõttu vähendas SONT tasusid.¹²

Euroopa Kohtu arvates ei saa erakopeerimise tasu reeglina maksta otse riigieelarvest. Nii on Euroopa Kohus leidnud järgmist: „Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikli 5 lõike 2 punkti b tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus selline isiklikuks tarbeks kopeerimise eest makstava õiglase hüvitise süsteem, mida rahastatakse nagu põhikohtuasjas riigieelarvest nii, et ei ole võimalik tagada, et kõnealuse õiglase hüvitise kulud kannavad isiklikuks tarbeks tehtud koopiade kasutajad“.¹³ Samas tuleb näiteks Soome erakopeerimise hüvitise süsteemis hüvitis riigieelarvest.

⁸ Infoühiskonna direktiivi art 5 (5): “erandeid ja piiranguid kohaldatakse üksnes teatavatel erijuhtudel, mis ei ole vastuolus teose või muu objekti tavapärase kasutusega ning ei mõjuta põhjendamatult õiguste valdaja õiguspäraseid huve”.

⁹ EKo C-433/20; EKo C-265/16.

¹⁰ The Hague Court of Appeal judgment of March 22, 2022, case C/09/561257, HP Nederland BV, Dell BV and STOBI / SONT and Stichting de Thuiskopie.

¹¹ Hüvitise määrus toob seoses nimetatud kohtulahendiga välja: „Haagi Apellatsioonikohus otsustas, et “tethered downloads” ehk “võrguühenduseta voogedastuskoopiade” puhul, kui koopia tellis füüsiline isik, kuid tegi selle professionaalselt/ärilistel eesmärkidel tegutsev kolmas isik, ei ole tegemist kodukopeerimisega autoriõiguse seaduse artikli 16c tähenduses. Selles kontekstis mõistetakse “tethered downloads” ehk “võrguühenduseta voogedastuskoopiaid” kui koopiaid, mis tehakse seadmel ‘võrguühenduseta’ kättesaadavaks tasulise voogedastusteenuse raames, täpsemalt sellise voogedastusteenuse puhul, mida iseloomustab asjaolu, et teenuse pakkuja säilitaks kontrolli koopia edasise olemasolu üle, kasutaja ei saaks seda kasutada väljaspool tasulist keskkonda ja õiguste omajale makstaks“.

¹² Press Release. SONT Decree on Private Copying Levies 2023 – 2024. Arvutivõrgus: https://www.cedar.nl/uploads/15/FileManager/Press_release_SONT_Decree_on_Private_Copying_Levies_2023-2024.pdf (12.11.2023).

¹³ EKo C-470/14.

3 Võrdlusriikide erakopeerimise tasu jaotuskava analüüs

3.1 Võrdlusriikide valiku põhjendus

Käesoleva uuringu võrdlusriikideks võeti Euroopa Liitu kuuluvad Eesti naaberriigid. Lätit ja Leedut seovad Eestiga lisaks naabrusele ka sarnased sotsiaalmajanduslikud näitajad. Soome ja Rootsi on nimetatud näitajate poolt Eestist edukamad, kuid samas on Eesti ühiskondlikuks taotluseks nendega sarnaneda. Soomet ja Rootsit iseloomustab ka juurdunud läbirääkimis- ja konsensuskultuur, mis väljendub ka ametiühingute liikumises ja mõjus.

Nimetatud naaberriikidest eristub erakopeerimise hüvitise küsimuses Soome, kus erakopeerimise hüvitis tuleb riigieelarvest. Samas ei olnud uuringu eesmärgiks erakopeerimise hüvitise n.ö tulupoole analüüs (ehkki on esitatud ka iga riigi puhul loetelu andmekandjatest ja salvestusseadmetest, millelt hüvitist makstakse), vaid see, kuidas saadud hüvitist erinevate kollektiivse esindamise organisatsioonide vahel jaotatakse.

Kuna Eesti õigussüsteemi ülesehitamisel on ulatuslikult tuginetud Saksamaa eeskujule, siis on igati asjakohane vaadelda ka erakopeerimise hüvitist Saksamaa autoriõiguses. Seda lähenemist täiendab omakorda Austria lisamine võrdlusriikide hulka.

3.2 Austria

Austrias reguleerib erakopeerimise tasu (sks *Speichermedienvergütung*) autoriõiguse seaduse (*Urheberrechtsgesetz*, UrhG)¹⁴ § 42b, mille lõike 1 kohaselt on eetrisse lastud, üldsusele kättesaadavaks tehtud või ärilistel eesmärkidel andmekandjale salvestatud teose autoril õigus saada õiglast tasu juhul, kui selle teose olemuse tõttu võib eeldada, et sellest tehakse isiklikuks kasutamiseks koopiaid. UrhG § 42b lg 3 kohaselt on nimetatud tasu maksmise kohustus esmajoonel salvestusseadmete ja andmekandjate maaletoojatel või müüjatel (sealjuures müüja vastutab „nagu käendaja“ ehk temal lasub tasu maksmise kohustus juhul kui maaletooja ei ole tasu maksnud).

Salvestusseadmete ja andmekandjate maaletoojatel on kohustus teavitada tasu koguvat organisatsiooni enda poolt maale toodud seadmetest; nõuetekohases vormis teatis¹⁵ tuleb esitada ning tasu maksta regulaarsusega neli korda aastas. UrhG § 42b lg 9 näeb ette, et salvestusseadmete ja andmekandjate müügi või muul viisil turule laskmise korral peab müügiarvetel olema märgitud erakopeerimise tasu suurus.

2022. aasta oktoobris valmis Majandusuuringute Instituudis (*Institut für Wirtschaftsforschung*) Austria Kaubanduskoja poolt tellitud uuring¹⁶, milles analüüsiti erakopeerimise tasu kogumise erinevaid mõjusid. Uuringu tulemuste valguses on Austria meedias diskuteeritud erakopeerimise tasu süsteemi sobivuse üle tänapäeva digitehnoloogiate arengu kontekstis. Et tasu objektiks olevaid seadmeid tuleb üha juurde, siis on ettevõtjate ühe seisukohana käidud välja mõte, et ettevõtjatele

¹⁴ Bundesgesetz über das Urheberrecht an Werken der Literatur und der Kunst und über verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz). Arvutivõrgus: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001848> (01.12.2023).

¹⁵ Vt „Meldeformular SMV (xls)“. Arvutivõrgus: <https://www.akm.at/service/formulare-infos/> (01.12.2023).

¹⁶ H. Berrer jt. Die Speichermedienvergütung in Österreich. Grundlagen für die Zukunftsfähigkeit und zur Reform der Speichermedienvergütung. *Economica* 2022. Arvutivõrgus: <https://www.wko.at/oe/handel/maschinen-technologie/speichermedienverguetung-studie.pdf> (01.12.2023).

pandud kuluka asjaajamise kohustuse asemel võiks (Soome eeskujul) vastavat hüvitist maksta hoopis riigieelarvest.¹⁷ Loovisikute esindajad on vastukaaluks leidnud, et tegemist on kõikide turuosaliste poolt aktsepteeritud ja toimiva süsteemiga, ettevõtjate halduskoormus ei ole ülemäära suur ning et riigieelarvest makstava hüvitise korral tekiks ebaõiglane olukord, kus sisuliselt peaks kopeerimise eest tasu maksma kõik maksumaksjad, sh ka need, kes salvestusseadmeid või andmekandjaid üldse soetanud ei olegi.¹⁸

1. Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

Kollektiivse esindamise ühingute seaduse (*Verwertungsgesellschaftengesetz*, VerwGesG)¹⁹ § 38 lg-st 1 tuleneb põhimõte, et erakopeerimise tasu suurus kujuneb kollektiivse esindamise organisatsioonide (*Verwertungsgesellschaft*) ja nn kasutajaorganisatsioonide (*Nutzerorganisation*) kokkuleppe (*Gesamtvertrag*) alusel. Kasutajaorganisatsioonide all mõeldakse tasu (nt erakopeerimise tasu) maksmiseks kohustatud isikuid esindavaid ühendusi.²⁰

Nimetud kokkulepetega pannakse paika salvestusseadmete ja andmekandjate loetelu, millelt tasu tuleb maksta, ning selle tasu suurus (tariifid). Hetkel kehtivad järgmised lepingud: 4. jaanuaril 2010 sõlmitud tühja kasseti tasu leping²¹, 1. aprillil 2016 sõlmitud erakopeerimise tasu leping seoses „uue meediaga“²² ning 30. juunil 2016 sõlmitud „uue meedia“ raamleping²³.

Erakopeerimise tasu kogutakse **järgmistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt**: analoogtehniloogial põhinevad video- ja audiokassetid, digitaalsed kaamerakassetid, minidiskid, CD-R/RW kettad, DVD kettad, MP3 mängijate integreeritud või teisaldatavad salvestusvahendid, blue-ray diskid, salvestavad kõvakettad (nii välised kui integreeritavad (nt DVD mängijates jm seadmetes)), USB mälu pulgad, mobiiltelefonidesse muusika ja videote salvestamiseks mõeldud integreeritud salvestusseadmed, välised mälu kaardid, personaalarvutitesse, sülearvutitesse jm sarnastesse seadmetesse (Desktop Computer, Notebook, SubNote book, Ultrabook, Net book), samuti tahvelarvutitesse integreeritud salvestusseadmed, nutikellades sisalduvad salvestusseadmed, digitaalsed pildiraamid.²⁴

¹⁷ 21.04.2023: Unternehmen fordern Neuaufstellung der Speichermedienvergütung. Arvutivõrgus: <https://www.wko.at/oe/handel/maschinen-technologie/forderung-neuaufstellung-der-speichermedienverguetung> (01.12.2023).

¹⁸ Für die Beibehaltung der Speichermedienvergütung! Arvutivõrgus: https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20230421_OTS0109/fuer-die-beibehaltung-der-speichermedienverguetung (01.12.2023).

¹⁹ Verwertungsgesellschaftengesetz 2016, BGBl. I Nr. 27/2016 zuletzt geändert durch BGBl. I Nr. 244/2021. Arvutivõrgus: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20009532> (01.12.2023).

²⁰ M. M. Walter. Grundriss des österreichischen Urheber-, Urhebervertrags- und Verwertungsgesellschaftenrechts. Universität Wien, 2015, lk. 132. Arvutivõrgus: https://backend.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/i_unternehmensrecht/Externe_Lehrbeauftragte/Walter/Skriptum_Urheberrecht_III.pdf (01.12.2023).

²¹ Arvutivõrgus: https://literar.at/docs/default-source/downloads/neu-gesamtvertrag-leerkassettenverg%C3%BCtung.pdf?sfvrsn=6ac544e5_16 (01.12.2023).

²² Arvutivõrgus: https://literar.at/docs/default-source/downloads/neu-gesamtvertrag-speichermedienverg%C3%BCtung.pdf?sfvrsn=592945e5_10 (01.12.2023).

²³ Arvutivõrgus: https://literar.at/docs/default-source/downloads/neu-rahmenvertrag-speichermedienverg%C3%BCtung-2016.pdf?sfvrsn=e32d45e5_12 (01.12.2023).

²⁴ Detailne loetelu koos erakopeerimise tasu tariifidega: <https://www.akm.at/wp-content/uploads/2018/04/Tarife-SMV-1-1-2018.pdf> (01.12.2023).

VerwGesG § 39 näeb ette nõukoja asutamise, kuhu kuuluvad autoritasusid koguvate KEO-de ja kasutajaorganisatsioonide esindajad. Nõukoja ülesanne on jälgida ja hinnata salvestusseadmete ja andmekandjate turgu, juhtimaks tähelepanu uut tüüpi seadmete või andmekandjate turule toomisele või tarbijate poolt uute salvestamisviiside kasutuselevõtule ning seeläbi hõlbustada KEO-de ja kasutajaorganisatsioonide vahelisi läbirääkimisi ja lepingute sõlmimist. Praktikaks koosneb nõukoda Austro-Mechana ja Literar-Mechana liikmetest ning Kaubanduskoja esindajatest. Nõukoja koosolekute lühiülevaated on avaldatud järelevalveameti (*Aufsichtsbehörde für Verwertungsgesellschaften*) veebilehel.²⁵

Kollektiivse esindamise organisatsioonidele (KEO) on seadusega pandud kohustus viia läbi empiirilisi uuringuid seadmete või andmekandjate tegeliku kasutuse ulatuse kindlaksmääramiseks (VerwGesG § 38 lg 1). Uuringute tulemused on kohustuslik avaldada (VerwGesG § 38 lg 2).²⁶ Nende uuringute raames kogutud andmete põhjal peavad KEO-d kasutajaorganisatsioonidega läbirääkimisi ning sõlmivad kokkuleppeid tasu alla käivate seadmete ja andmekandjate loetelu ning tasu suuruse (tariifide) kohta.

Lisaks tuleneb UrhG § 42b lõikest 4 terve rida kriteeriume, millega arvestatakse tariifide suurust puudutava kokkuleppe kujundamisel (näiteks seni kehtinud võrreldavate tariifide suurus, teistes EL liikmesriikides kehtivate võrreldavate tariifide suurus, autoritel saamata jäänud tulu suurus, salvestusseadmete ja andmekandjate hinnatase ning erakopeerimiseks kasutamise sagedus jms. UrhG § 42b lg 4 p 8 sätestab, et reeglina ei tohi erakopeerimise tasu ületada 11% asjaomase seadme või andmekandja hinnatasemest; erandiks on olukord, kus empiirilised uuringud näitavad, et teatavat seadet või andmekandjat kasutatakse peaaegu eranditult teoste kopeerimiseks.²⁷

24. märtsil 2022 tegi Euroopa Kohus otsuse kohtuasjas, milles Austria kohus oli esitanud eelotsuse küsimuse tulenevalt Austro-Mechana poolt Austrias algatatud vaidlusest selle üle, kas hüvitise objektiks peaks olema ka serverites pilveteenusena kättesaadavaks tehtud talletusruum.²⁸ Euroopa Kohus leidis, et direktiivis 2001/29 kasutatud mõiste „mis tahes kandja“ hõlmab tõepoolest ka pilveteenus osutamiseks kasutatavat serverit. Sellest tulenevalt on lähitulevikus ilmselt oodata erakopeerimise tasu objektide loetelu täiendamist.²⁹

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas: a. Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?

²⁵ Arvutivõrgus: <https://www.justiz.gv.at/aufsichtsbehoerde/aufsichtsbehoerde-fuer-verwertungsgesellschaften/berichte.2c94848b5e955659015f9b03d7f93496.de.html> (01.12.2023). Nii näiteks on nõukoda 2019. aastal arutanud kokkuvolditavate mobiiltelefonide ja nn nutipillide (*Smartbrillen*) teemal, 2020. aastal aga on peetud vajalikuks analüüsida striimingu teematikat ning viidatud Soomes tehtud uuringule nn uue meedia seadmete kasutamise kohta.

²⁶ Vt nt 2015. aasta uuring: <https://www.akm.at/wp-content/uploads/2016/06/Nutzungsstudie-Speichermedien.pdf> (01.12.2023).

²⁷ Õiguskirjanduses on avaldatud kahtlust, kas selline reegel on EL õigusega kooskõlas – vt M. M. Walter. Grundriss des österreichischen Urheber-, Urhebervertrags- und Verwertungsgesellschaftenrechts. Universität Wien, 2015, lk56. Arvutivõrgus: https://backend.univie.ac.at/fileadmin/user_upload/i_unternehmensrecht/Externe_Lehrbeauftragte/Walter/Skriptum_Urheberrecht_III.pdf (01.12.2023).

²⁸ EKO C-433/20.

²⁹ Austro-Mechana Transparenzbericht 2022, lk 4-5. Arvutivõrgus: https://www.akm.at/wp-content/uploads/2023/09/AUME_Transparenzbericht2022_web.pdf (01.12.2023).

b. Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?

UrhG § 42b lõige 1 annab hüvitise saamise õiguse eetrisse lastud, üldsusele kättesaadavaks tehtud või äriistel eesmärkidel andmekandjale salvestatud teose autorile eeldusel, et selle teose olemuse tõttu võib eeldada, et sellest tehakse isiklikuks kasutamiseks koopiaid.

Salvestusseadmeid ja tariife puudutava kokkuleppe (*Gesamtvertrag*) poolteks on seitse Austria KEO-d: Austro-Mechana³⁰ (muusikateoste loojad), Literar-Mechana³¹ (kirjandusteoste autorid ja kirjastajad), LSG³² (autoriõigusega kaasnevate õiguste omajad), VAM³³ (audiovisuaalse meedia autorid), Bildrecht³⁴ (kujutava kunsti ja fotograafia- ning arhitektuuriteoste autorid), VDFS³⁵ (filmi- ja näitekunsti teoste loojad ja esitajad) ja VGR³⁶ (ringhääling). Seega on erakopeerimise hüvitise saamiseks **õigustatud isikute ring lai**; sinna kuuluvad näiteks heliloojad, laulutekstide autorid, kirjanikud, kujutava kunsti, filmi- ja videokunsti teoste autorid, esitajad, muusika- ja filmiproductsendid.³⁷

3. Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?

Tasu kogumiseks volitatud organisatsiooniks on Austro-Mechana³⁸, muusikateoste loojaid esindav ühing. Austro-Mechana poolt kokku kogutud hüvitis jagatakse lepingus osalevate KEO-de vahel. KEO-de vahel jaotatavate summade omavaheline proportsioon pannakse paika **läbirääkimiste teel**.

Näiteks on Bildrecht 2020. aastal oma veebilehel kajastanud teiste KEO-dega peetavaid läbirääkimisi, nimetades oma eesmärgina kokku leppida Bildrehti liikmetele sobiv protsent, mis tugineb Bildrehti rahvusvaheliste partnerettevõtete tasemele.³⁹ 2022. aasta juunis aga on Bildrecht teatanud mitu aastat kestnud keeruliste läbirääkimiste õnnestumisest, milles mängis olulist rolli ka justiitsministeeriumi ja järelevalveameti kaasamine ning mille tulemusena lepidi kokku Bildrehti liikmetele sobiv protsent kuni 2025. aastani.⁴⁰

4. Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?

³⁰ Arvutivõrgus: <https://www.akm.at/> (01.12.2023).

³¹ Arvutivõrgus: <https://literar.at/home> (01.12.2023).

³² Arvutivõrgus: <http://www.lsg.at/voe.html> (01.12.2023).

³³ Arvutivõrgus: <https://www.vam.cc/die-vam> (01.12.2023).

³⁴ Arvutivõrgus: <https://www.bildrecht.at/> (01.12.2023).

³⁵ Arvutivõrgus: <https://www.vdfs.at/> (01.12.2023).

³⁶ Arvutivõrgus: <https://vg-r.at/> (01.12.2023).

³⁷ Austro-Mechana Transparenzbericht 2022, lk 12. Arvutivõrgus: https://www.akm.at/wp-content/uploads/2023/09/AUME_Transparenzbericht2022_web.pdf (01.12.2023).

³⁸ Arvutivõrgus: <https://www.akm.at/> (01.12.2023).

³⁹ Arvutivõrgus: <https://www.bildrecht.at/news/speichermedienverg%C3%BCtung-angemessener-anteil-f%C3%BCr-bildschaffende/> (01.12.2023).

⁴⁰ Arvutivõrgus: <https://www.bildrecht.at/news/verhandlungsabschluss-auszahlung-der-speichermedienverg%C3%BCtung-meldefrist-30-juni-2022/> (01.12.2023).

Läbirääkimiste tulemusena lepivad KEO-d Austro-Mechanale laekunud kogusumma jagunemise KEO-de vahel kokku regulaarselt uuendatavate eraldi lepingute (*Aufteilungsvereinbarung*) raames. Proportsioonide määramisel lähtutakse sellest, milliseid teoseid ja kui sageli kopeeritakse. Traditsiooniliselt on selles jaotuses suurim osa muusikateostel, järgnevad filmikunsti teosed ja kirjandusteosed.

Austro-Mechana aruande⁴¹ kohaselt jaotati 2022. aastal laekunud hüvitis KEO-de vahel järgmiselt:

Austro-Mechana	30,26 %
LSG	29,03 %
Literar-Mechana	9,84 %
VAM	9,84 %
VDFS	9,84 %
Bildrecht	4,30 %
VGR	6,89 %

Seadusest (VerwGesG § 33 lg 2) tuleneb reegel, et KEO-d peavad 50% neile erakopeerimise tasuna laekunud summadest kasutama **sotsiaalsete ja kultuuriliste eesmärkide täitmiseks**. KEO-de tegevus allub järelevalveametile (*Aufsichtsbehörde für Verwertungsgesellschaften*)⁴², mis kuulub Austria justiitsministeeriumi haldusalasse. Amet kontrollib muuhulgas seda, kuidas KEO-d nimetatud nõudest kinni peavad. Kontrollimise tulemusena avaldatakse igal aastal sellekohane ülevaade.⁴³

Selle osa hüvitisena saadud summast, mis jääb üle pärast 50% sotsiaalsete ja kultuuriliste eesmärkidega eraldiste tegemist, jaotab iga KEO oma liikmete vahel.

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?

- a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?
- b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?

Nagu eelmise küsimuse vastuses viidatud, tugineb KEO-de omavaheline kokkulepe erakopeerimise hüvitisena laekunud kogusumma jaotamisel andmetel selle kohta, milliseid teoseid ja kui sageli kopeeritakse. Sellest kokkuleppest tulenevalt saavad teistega võrreldes suurema osa hüvitisest muusikateoste loojaid ja kaasnevate õiguste omajaid esindavad organisatsioonid, järgnevad filmikunsti teoste ja kirjandusteostega seonduvate õiguste omajaid esindavad KEO-d.

VerwGesG § 34 lg 1 näeb ette, et **KEO-d kehtestavad oma liikmete üldkoosolekute** poolt vastu võetud üldpõhimõtete alusel kindlad jaotusreeglid, vältimaks omavoli hüvitiste jaotamisel.

⁴¹ Arvutivõrgus: https://www.ske-fonds.at/rte/upload/download/bericht_ske_2022.pdf, lk 14 (01.12.2023). Varasemate aastate aruanded on leitavad veebilehel https://www.ske-fonds.at/show_content.php?hid=7 (01.12.2023).

⁴² Arvutivõrgus: <https://www.justiz.gv.at/aufsichtsbehoerde/aufsichtsbehoerde-fuer-verwertungsgesellschaften.275.de.html> (01.12.2023).

⁴³ Vt nt ülevaade 2021. aasta kohta: <https://www.justiz.gv.at/file/2c94848b5e955659015f9b03d7f93496.de.0/ske%20bericht%202021.pdf> (01.12.2023).

Nimetatud sättest tulenevalt võib jaotusreeglites ette näha, et kultuuriliselt väärtuslikke teoseid võib hinnata kõrgemalt kui teisi, ning samuti võib originaalteoseid hinnata kõrgemalt kui mugandusi. Hüvitissummade jagamine ja väljamaksmine peab toimuma korrapäraselt, hoolikalt, korrektset ja võimalikult kiiresti ning täpselt ja arusaadavalt, niivõrd kui see on mõistlike jõupingutustega võimalik (VerwGesG § 34 lg 2). VerwGesG § 34 lg 5 sätestab, et kui jaotatavate üksikute summade suurus ei õigusta jaotamisega seotud kulutusi, võib jaotamist edasi lükata, kuni jaotatavad summad on saavutanud põhjendatud taseme. Need summad näidatakse kollektiivse esindamise organisatsiooni raamatupidamisarvestuses eraldi.

Seega iga KEO kehtestab oma üldkoosoleku otsusega reeglid⁴⁴, mille alusel erakopeerimise hüvitis jagatakse selle KEO liikmete vahel.

6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?

Hüvitise jaotus erinevate KEO-de vahel pannakse paika KEO-de vahelise kokkuleppega.

7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab? Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

KEO-d lepivad omavahel kokku, kuidas jaguneb nende vahel Austro-Mechana poolt kogutud hüvitis. KEO-de omavaheliste erimeelsuste lahendamiseks on VerwGesG § 64 kohaselt võimalik kaasata vahendajana järelevalveamet.

KEO-de omavahelisi vaidlusi kasutajaorganisatsioonidega sõlmitud kokkuleppest (*Gesamtvertrag*) tuleneva hüvitise jaotamisel lahendab VerwGesG § 65 alusel moodustatav vaidluskomisjon.

Selle, millise skeemi alusel toimub hüvitise jaotamine konkreetse KEO liikmete vahel, paneb paika KEO ise ning need põhimõtted tuleb avalikustada.⁴⁵ Konkreetset jaotusotsust ükski KEO väline organ kinnitama ei pea; kaudselt eelneb taolisele otsusele ja järelevalveameti kontroll, kuivõrd järelevalveameti üks ülesandeid on kontrollida KEO-de poolt kehtestatud põhimõtteid, sh hüvitiste jaotamise reegleid (VerwGesG § 70 lg 2 p 4).

8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Vt 4. küsimuse vastust.

⁴⁴ Vt nt Literar-Mechana jaotusreeglid. Arvutivõrgus: https://literar.at/docs/default-source/downloads/verteilungsbestimmungen-g%C3%BCltig-ab-1-1-2022.pdf?sfvrsn=60d658e5_16

⁴⁵ Reeglina leiab need reeglid KEO veebilehelt rubriigist „Pflichtveröffentlichungen“.

3.3 Leedu

Erakopeerimise tasu reguleerib Leedu autoriõiguse ja kaasnevate õiguste seadus⁴⁶ (Leedu autoriõiguse seadus) ning Leedu Vabariigi Valitsuse autoriõiguse resolutsioonis.⁴⁷ Järgnevalt keskendutakse konkreetsetele küsimustele:

1. Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

Leedu autoriõiguse seaduse Lisa 1⁴⁸

**TÜHJAD ANALOOG- VÕI DIGITAALSED ANDMEKANDJAD JA SEADMED,
MILLE EEST MAKSTAKSE KOMPENSATSIOONI TASU TEOSTE JA KAASNEVATE
ÕIGUSTE OBJEKTIDE REPRODUKTSIOONI EEST ISIKLIKEL EESMÄRKIDEL JA
KOMPENSATSIOONI TASU TARIIFID**

I. Andmekandjad (Empty media)	Kompensatsioonimäär eurodes
1. Igat tüüpi CD-d (CD+R, CD+RW, CD-R, CD-RW)	6 %
2. Igat tüüpi plaadid (DVD+R, DVD+RW, DVD-R, DVD-RW, DVD RAM, HD-DVD, Dual Layer DVD)	6 %
3. Blu-ray plaadid	6 %
Märkus. Kompensatsiooni tasu arvutatakse alates selle lisas ettenähtud seadmete ja tühjade andmekandjate esimese müügi hinnast Leedu Vabariigis, mis on tsiviilkäibes, Leedu Vabariigis valmistatud või Leedu Vabariigi territooriumile imporditud, ilma maksudeta.	
4. Mälukaardid (ei ole integreeritud): kuni 8 GB alates 8.1 GB kuni 16 GB alates 16.1 GB kuni 32 GB alates 32.1 GB kuni 64 GB alates 64.1 GB kuni 128 GB alates 128.1 GB kuni 256 GB suurem kui 256 GB	0.14 EUR 0.29 EUR 0.58 EUR 0.87 EUR 1.44 EUR 2.02 EUR 2.89 EUR
5. USB sticks (mälupulgad): kuni 8 GB alates 8.1 GB kuni 16 GB alates 16.1 GB kuni 32 GB alates 32.1 GB kuni 64 GB	0.14 EUR 0.29 EUR 0.58 EUR 0.87 EUR

⁴⁶ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (Copyright and Related Rights Law of the Republic of Lithuania). Summary edition from 05/01/2022 to 06/06/2022. Arvutivõrgus: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.81676/EnvskutWVr> (3.11.2023). Inglise keelne (kohati vananenud versioon) on arvutivõrgus: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5d10f130b83f11e5be9bf78e07ed6470?jfwid=9tq147ogj> (3.11.2023).

⁴⁷ The Government of the Republic of Lithuania. Resolution on the implementation of the law on copyright and necessary rights in 2018 July 25 No. 734. Vilnius. Arvutivõrgus: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/eca9b32094c611e8b93ad15b34c9248c/asr> (3.11.21023).

⁴⁸ Arvutivõrgus: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.81676/EnvskutWVr> (3.11.2023).

alates 64.1 GB kuni 128 GB	1.44 EUR
alates 128.1 GB kuni 256 GB	2.02 EUR
suurem kui 256 GB	2.89 EUR
6. Välised ja sisemised integreerimata personaalarvutite tahkismäluseadmed (SSD) ja kõvakettad (HDD):	
kuni 512 GB	1.44 EUR
alates 512.1 GB kuni 1 TB	2.31 EUR
alates 1.001 TB kuni 3 TB	2.89 EUR
suurem kui 3 TB	4.34 EUR
Märkused:	
1. Kompensatsiooni tasu ei tule maksta statsionaarsete arvutite, sülearvutite ja hübriidarvutite tahkismäluseadmete (SSD) ja kõvaketaste (HDD) eest, mis on neisse integreeritud müügihetkel.	
2. Lisaks ei tule kompensatsiooni tasu maksta serverite, andmemassiivide ja sarnaste professionaalsete tehniliste vajaduste jaoks tavaliselt kasutatavate arvuti kõvaketaste (HDD) eest, mis kasutavad SCSI, iSCSI, SAS, FC, FATA liideseid.	
II. Seadmed (Devices)	Kompensatsioonimäär eurodes
1. Digitaalsed ja analoog audio- ja videomängijad mäluseadmega ning heli- ja videosalvestusfunktsiooniga (helilintide, videolintide mängijad, CD, DVD, HD-DVD, Blu-ray ketaste mängijad, kodukinosüsteemid, muusikakeskused, magnetofonid, auto magnetofonid, raadiovastuvõtjad, MP3 mängijad, MP4 mängijad, HD meediumimängijad ja muud mängijad).	kuni 2 GB 0.43 EUR
	alates 2.1 GB kuni 4 GB 1.01 EUR
	alates 4.1 GB kuni 8 GB 1.44 EUR
	alates 8.1 GB kuni 16 GB 2.89 EUR
	alates 16.1 GB kuni 256 GB 4.34 EUR
	alates 256.1 GB kuni 512 GB 5.79 EUR
	alates 512.1 GB kuni 768 GB 7.24 EUR
	alates 768.1 GB kuni 1 TB 8.69 EUR
	alates 1.001 TB kuni 3 TB 10.14 EUR
	suuremad kui 3 TB 11.58 EUR
2. Mobiiltelefonid mäluseadmega ning heli- ja videosalvestusfunktsiooniga.	
3. Televiisorid mäluseadmega ning heli- ja videosalvestusfunktsiooniga	
4. TV-vastuvõtjad (lisaseadmed/ <i>set-top boxes</i>) mäluseadmega ning heli- ja videosalvestusfunktsiooniga.	
5. Statsionaarsed arvutid, sülearvutid, hübriidarvutid	5.79 EUR
6. Tahvelarvutid ja mängukonsoolid.	4.34 EUR

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas:
- Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?
 - Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?

Leedu autoriõiguse seaduse § 11 (1) määratleb audiovisuaalteose autori järgmiselt: „*Autoriõigus audiovisuaalsele teosele kuulub autoritele, kes selle löid, ning nendeks peetakse režissööri, stsenaaristi, dialoogide autorit, kunstnikku, operaatorit ja spetsiaalselt selle audiovisuaalse teose jaoks loodud muusika (koos või ilma tekstiga) autorit. Varem loodud teoste autorid, mida on kohandatud või mis on audiovisuaalse teose sisse lülitatud, säilitavad oma teostele autoriõiguse.*“

Leedu autoriõiguse ja kaasnevate õiguste seadus	
Eelmine versioon:	Praegune versioon:
Artikkel 20. Teoste paljundamine isiklikel eesmärkidel	Artikkel 20. Teose paljundamine isiklikel eesmärkidel
4. Autoriõiguste ja sellega seotud õiguste omanikud on õigustatud saama hüvitist <u>audiovisuaalsete teoste või fonogrammidele kinnitatud teoste</u> [teose helisalvestise] paljundamise eest isiklikuks otstarbeks, nagu on viidatud käesoleva artikli lõikes 1 (edaspidi selles artiklis: ‘hüvitis’).	<u>Autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste subjektidel</u> on tagasivõtmatu õigus saada kompensatsiooni teose ja sellega kaasnevate õiguste objektide paljundamise eest isiklikel eesmärkidel analoog- või digitaalsel andmekandjal (edaspidi selles artiklis – kompensatsioon) vastavalt selle artikli 1. osale.
	Artikli osa muudatused:
	Nr. XIII-1612, 08.11.2018, avaldatud TAR 19.11.2018, i. k. 2018-18615

Uue regulatsiooni kohaselt laieneb erakopeerimise hüvitise õigus **kõigile autoritele**.

Seoses nimetatud muudatusega avaldas LATGA⁴⁹ CISAC-i⁵⁰ veebilehel järgmise pöördumise: „*Alates 2012. aastast andis autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste seaduse artikkel 20 õiguse saada eraisikute koopiade eest tasu ainult audiovisuaalteoste või fonogrammidesse salvestatud teoste (st muusikateoste) autoritele. See jättis välja teised autorid, sealhulgas kirjanduse, kujutava kunsti ja draama autorid. Kuue aasta pikkuse võitluse järel tõestas LATGA, et selline seadusesõnastus ei toetanud õiglase tasustamise põhimõtet ja seda tuli muuta. Alates 1. jaanuarist*

⁴⁹ Täiendav info LATGA kohta: <https://www.latga.lt/> (7.11.2023).

⁵⁰ Täiendav info CISAC (*International Confederation of Societies of Authors and Composers*) kohta: <https://www.cisac.org/about/cisac-overview> (7.11.2023).

2019 annab artikkel 20 õiguse saada tasu eraisikute koopiaste eest kõigile autoritele, kelle teoseid on eraisikute tarbeks koopiasteks tehtud⁵¹.

Algselt (kuni 1. jaanuar 2019) olid tasu saama õigustatud autorid piiratud ainult audiovisuaalsete teoste või fonogrammidesse salvestatud teoste autoritega. Autoriõiguse seaduse 8. november 2018 muudatusega nr XIII-1612 (jõustus alates 1. jaanuar 2019) muudeti regulatsiooni ja kaasati **KÕIK** autorid, kelle teosed on kehatatud digitaalses või analoogses kandjas. Seaduse seletuskirjas on täpsustus, et uue regulatsiooni eesmärk on täielikult rakendada 2001. aasta InfoSoc direktiivi, mis ei tee vahet erinevat tüüpi autorite vahel. Eelkõige mainitakse visuaalkunstnike ja kirjandusteoste autoreid.

Leedu Vabariigi autoriõiguste ja sellega seotud õiguste seaduse nr. VIII-1185 artiklid 20, 20¹, 65, 78, lisa 1 ja 2 muutmise seaduse eelnõu seletuskiri toob välja järgneva:

-) Kultuuriministeerium, koostades seaduse eelnõu, võttis arvesse ka CISAC resolutsiooni, mis esitati kirjalikult Leedu Vabariigi Valitsusele (25. september 2017, nr G-10362), milles juhitakse tähelepanu sellele, et kehtiva Leedu Vabariigi autoriõiguse ja sellega seotud õiguste seaduse artikkel 20 „Teoste paljundamine isiklikuks otstarbeks“ ei taga kõigile isiklikuks kasutamiseks paljundatavate teoste autoritele õigust saada hüvitisena tasu teoste kopeerimise eest. See piirab teiste loomevaldkondade autorite (visuaalkunsti, kirjandusteoste autorite) õigusi saada hüvitis ning ei ole kooskõlas InfoSoc direktiivi artikli 5 lõike 2 punktiga b, mis näeb ette õiguse õiglasele hüvitisena tasule kõigi kopeeritavate teoste autoritele;
-) Õigusdoktriinis, tõlgendades Direktiivi 2001/29/EÜ artikli 5 lõike 2 punkti b sätteid, rõhutatakse, et need sätted on seotud autorite eksklusiivse paljundamisõiguse piiramisega. Teose paljundamise õigus Direktiivi 2001/29/EÜ artikli 2 sätetes on ette nähtud kõikidele autoritele nende teoste (sõltumata teose olemusest ja selle väljendusvormist). Direktiivi 2001/29/EÜ tõlgendamisel on oluline ka selle põhjenduspunkt 35⁵²;
-) ettepanek on muuta seaduse artikli 20 lõiget 4 nii, et autoriõiguste ja sellega seotud õiguste subjektidel oleks õigus saada hüvitisena tasu teoste paljundamise eest isiklikel eesmärkidel analoog- ja digitaalses meedias. Selline õiguslik regulatsioon loob tingimused kõikidele autoritele (mitte ainult audiovisuaalsete teoste või fonogrammides salvestatud teoste autoritele) nõuetekohaseks hüvitiseks kasutamise eest nende kaitstud teostel.

⁵¹ CISAC (2018). LATGA press release: Key Amendments to Law on Copyright and Related Rights adopted in Lithuania with CISAC support. Arvutivõrgus: <https://www.cisac.org/Newsroom/society-news/latga-press-release-key-amendments-law-copyright-and-related-rights-adopted> (7.11.2024).

⁵² InfoSoc põhjenduspunkt 35: „Teatavate erandite ja piirangute puhul peaksid õiguste valdajad saama õiglasi hüvitisi, mis nõuetekohaselt kompenseeriks nende kaitstud teoste või muude objektide kasutamise. Sellise õiglase hüvitise vormi, üksikasjaliku korra ja võimaliku suuruse kindlaksmääramisel tuleks arvesse võtta iga juhtumi konkreetseid asjaolusid. Nende asjaolude hindamisel võiks olla kasulik kriteerium nimetatud toimingutest tuleneda võiv kahju õiguste valdajale“.

3. Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?

Leedu autoriõiguse seaduses reguleerivad erakopeerimise hüvitise jaotamist artikkel 20 lõiked (9) ja (10).

Artikkel 20. Teose paljundamine isiklikuks otstarbeks

(9) Valitsuse kehtestatud korras kogutud kompensatsioonitasu 25 protsenti jaotatakse järgmiselt: 1/5 kompensatsioonitasu osast eraldatakse selle seaduse artikli 78 lõike 3⁵³ alapunktis ettenähtud õiguskaitsevahendite rahastamiseks; 2/5 kompensatsioonitasu osast eraldatakse autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste kaitse programmile, millest kollektiivse haldamise organisatsioonide poolt rakendatavad autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste kaitse meetmed ei ole rahastatud; 2/5 kompensatsioonitasu osast eraldatakse kollektiivse haldamise organisatsioonide poolt läbiviidavatele loovatele, harivatele ja/või autoriõiguste ning sellega kaasnevate õiguste kaitse programmidele, mille üle otsuseid teeb nende üldkoosolek selle seaduse artikli 72¹ lõikes sätestatud korras. Valitsuse volitatud asutus kannab igal aastal eelmise aasta eest kuni 10. aprillini Leedu raadio ja televisiooni komisjonile selles lõigus ettenähtud kompensatsioonitasu osa, mis on ette nähtud selle seaduse artikli 78 lõike 3 alapunktis ettenähtud õiguskaitsevahendite rahastamiseks.

Artikli osa muudatused:

Nr. XIII-1612, 08.11.2018, avaldatud TAR 2018-11-19, jrk nr. 2018-18615

(10) Käesoleva artikli 9. lõikes määratud summade ja kollektiivse haldamise mahaarvamiste katteks ettenähtud summa mahaarvamisel jaotatakse kogutud kompensatsioon järgmiselt:

- 1) Tühjade helimeedia ja seadmete eest kogutud kompensatsiooni 1/3 jaotatakse autoritele, 1/3 esitajatele ja 1/3 fonogrammitootjatele (sh ringhäälinguorganisatsioonidele, nende toodetud fonogrammide eest);*
- 2) Tühjade audiovisuaalsete meedia ja seadmete eest kogutud kompensatsiooni 1/3 jaotatakse autoritele, 1/3 esitajatele ja 1/3 audiovisuaalsete teoste tootjatele (sh ringhäälinguorganisatsioonidele, nende toodetud audiovisuaalsete teoste eest).*

⁵³ Artikkel 78. Õigus nõuda keeldude ja kohustuslike juhiste rakendamist

(2) Õiguste subjektidel, nende poolt volitatud isikutel või kollektiivse haldamise organisatsioonidel (ilma kollektiivselt hallatavate õiguste subjektide eraldi volitusega), kes kaitsevad oma õigusi, volitusega esindatavate õiguste subjektide õigusi või kollektiivselt hallatavaid õigusi teostele või seonduvate õiguste objektidele, on samuti õigus pöörduda Leedu Raadio ja Televisiooni Komisjoni poole taotlusega kohaldada kohustuslikke juhiseid internetiühenduse teenusepakkujatele, kes pakuvad teenuseid kolmandatele isikutele, kes kasutavad neid teenuseid tegevustes, mis ebaseaduslikult avaldavad teoseid, seonduvate õiguste objekte või *sui generis* õigusi avalikes arvutivõrkudes (internetis) (edaspidi nimetatud autoriõigusega kaitstud sisu). Selles osas nimetatud internetiühenduse teenusepakkujad on füüsilised või juriidilised isikud, sealhulgas välismaiste juriidiliste isikute filiaalid või esindused, mis on registreeritud Leedu Vabariigis ja mis pakuvad internetiühenduse teenuseid (edaspidi nimetatud internetiühenduse teenusepakkujad).

(3) Leedu Raadio- ja Televisioonikomisjon, rakendades selle artikli 2. lõiget, on õigustatud andma internetiühenduse pakkujatele kohustuslikke juhiseid eemaldamiseks võimalust pääseda ligi ebaseaduslikult avaldatud autoriõigusega kaitstud sisule, blokeerides veebidomeeni nime, mis tuvastab veebilehe, kuni autoriõiguse rikkumine on kõrvaldatud.

CISAC aruandes rõhutatakse, et andmekandjatelt ja seadmetelt kogutud tasu jaotus audio ja video valdkonna vahel arvutatakse sõltumatu uuringu alusel.⁵⁴

Kokkuvõte: jaotamise üldpõhimõtted tulenevad seadusest. Neid täpsustatakse järgmises resolutsioonis: Leedu Vabariigi Valitsuse resolutsioon autoriõiguse ja vajalikute õiguste seaduse rakendamise kohta. 2018. aastal 25. juulil nr 734. Vilnius (edaspidi **Autoriõiguse resolutsioon**).

Täpsemalt selle resolutsiooni alajaotus pealkirjaga „Teosete ja kaasnevate õiguste objektide isiklikuks otstarbeks analoog- või digitaalmeedias reprodutseerimise eest kompensatsiooni kogumise, jaotamise, maksmise ja tagastamise kord“.⁵⁵ Muudetud manuse nimi: Nr 606, 19.06.2019, avaldatud TAR-is 26.06.2019, kuni 21.10.2019. (edaspidi ka **Kord**).⁵⁶

Punkt 10 kirjutab lahti kogutud hüvitisest mahaarvamise:

Kalendriaasta lõpus, mille eest kompensatsiooni koguti, lahutab vastutav kollektiivse halduse organisatsioon selle aasta kogutud kompensatsiooni kogusummast 25 protsenti, mis jaotatakse järgmiselt:

10.1. Sellest summast 1/5 eraldatakse autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste seaduse artikli 78 lõike 3 sätestatud abinõude rahastamiseks ja see kantakse Kultuuriministeeriumile 30. märtsiks. Kultuuriministeerium kannab selle summa Leedu Raadio- ja Televisioonikomisjonile, mis rakendab artikli 78 lõike 3 sätestatud õiguskaitse meetmeid, 10. aprilliks;

10.2. Sellest summast 2/5 osa eraldatakse autoriõiguste ja sellega kaasnevate õiguste kaitse programmile, mis kantakse Kultuuriministeeriumile 30. märtsiks. Kultuuriministeerium kannab selle summa Leedu Kultuurinõukogule, mis administreerib programmi, 10. aprilliks;

10.3. Sellest summast 2/5 eraldatakse kollektiivse halduse organisatsioonide poolt läbiviidud loovatele, hariduslikele ja/või autoriõiguse ning sellega kaasnevate õiguste kaitse programmidele. See summa jaotatakse kollektiivse halduse organisatsioonide vahel proportsionaalselt vastavalt punktis 17 kirjeldatud viisil esindatud õiguste subjektidele makstavate kompensatsioonide suurusele ja see kantakse üle 30. märtsiks.

Punkti muudatused: Nr. 606, 19.06.2019, avaldatud TAR-is 26.06.2019, kuni 21.10.2019

Hüvitise administreerimisega seotud mahaarvamised on reguleeritud Korra punktides 11 kuni 13. Kui mahaarvamiste määras ei saavutata kokkulepet, siis määrab selle punkti 12 kohaselt kultuuriminister: „Vastutav kollektiivse haldamise organisatsioon kooskõlastab kollektiivse haldamise mahaarvamiste eeldatava summa kollektiivse haldamise organisatsioonidega ja esitab lepitusprotokollid Kultuuriministeeriumile hiljemalt kalendriaasta 31. jaanuariks, mille eest hüvitist makstakse. Kui vastutav kollektiivse haldamise organisatsioon ja kollektiivse haldamise organisatsioonid ei saavuta kokkulepet eeldatava kollektiivse haldamise mahaarvamise summas ega allkirjasta lepinguprotokollid, määrab eeldatava kollektiivse haldamise mahaarvamise summa kultuuriminister 10 päeva jooksul“.

⁵⁴ CISAC 2020, lk 390.

⁵⁵ Inglise keeles on pealkirjaks: „Description of the procedure for the collection, distribution, payment and return of compensation for the reproduction of works and related right objects for personal purposes in analog or digital media“.

⁵⁶ Arvutivõrgus: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/eca9b32094c611e8b93ad15b34c9248c/asr> (15.12.2023).

Punkt 14:

Jaotatava hüvitise suurus määrab vastutav kollektiivse esindamise organisatsioon, võttes arvesse autoriõiguse seaduse artikli 20 lõike 10 sätteid ja tühjade andmekandjate ning heli- ja audiovisuaalsete salvestiste reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete kasutamise proportsioonide uuringu (edaspidi turu uuring) tulemusi. Kui turu uuringu tulemused ei võimalda määrata tühjade andmekandjate ja heli- ning audiovisuaalsete salvestiste reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete kasutamise proportsioone, siis loetakse, et tühjad andmekandjad ja seadmed kasutati võrdsetes osades helisalvestiste ja audiovisuaalsete teoste reprodutseerimiseks.

Korra punkti 16 kohaselt jaotatakse hüvitis turu uuringu põhiselt: „Hüvitiste summad, mida saavad vastutavalt kollektiivse haldamise organisatsioonilt punktis 1 kirjeldatud õiguste subjektid, arvutatakse vastutava kollektiivse haldamise organisatsiooni korraldusel teostatud turu-uuringu alusel ning iga kollektiivse haldamise organisatsiooni poolt heaks kiidetud kompensatsiooni jaotamise reeglite alusel, mis on kinnitatud vastava kollektiivse haldamise organisatsiooni liikmete üldkoosoleku (esindajate koosoleku) poolt. Turu-uuringu käigus kogutakse ja analüüsitakse ka andmeid õiguste subjektide poolt teostele ja sellega seotud õiguste objektidele rakendatud tõhusate tehniliste kaitsemeetmete kohta (edaspidi tehnilised kaitsemeetmed) (sealhulgas informatsiooni tõhusate tehniliste kaitsemeetmete kohta, mis on Kultuuriministeeriumile kättesaadavad autoriõiguse ja sellega seotud õiguste seaduse artikli 75 lõike 3 rakendamisel)“.

Turu-uuringu viib läbi uuringufirma. Eelmisel aastal (2022) viis Leedus selle läbi *Spinter Research*. Turu-uuringu läbiviimist antud kontekstis ei reguleeri ükski õigusakt. Selle läbiviimisel juhindatakse teaduslikes turu uuringute meetodikatest. Meetodika on kirjeldatud aruandes (kui paljusid inimesi küsitleti, mis vanuses, kuidas küsitleti, jne).

Turu-uuringu alusel AGATA valmistab ette jaotusprojekti, mille alusel saavad raha AGATA, LATGA ja AVAKA. Seejärel kõik osalised kinnitavad jaotusprojekti (võidakse teha kohandusi). Seejärel lähevad summad konkreetsetele KEO-del, kes jaotavad need oma sisemiste reeglite alusel.

Korra punkt 17 reguleerib hüvitise jaotamist KEO-de poolt õiguste omajatele. Seda antud aruandes ei analüüsita.

Kokkuvõte: hüvitis jaotatakse õigusaktides sätestatud kriteeriumite alusel, mis sisaldavad omakorda turu uuringute käigus kogutud empiirilisi andmeid teoste ja kaasnevate õiguste objektide kasutamise kohta.

4. Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?

Erakopeerimise hüvitist kogub AGATA, *Lithuanian Neighboring Rights Association* (<https://www.agata.lt/lt/>). Nimetatud kohustus tuleneb Kultuuriministri korraldusest No. ÚV-443 (2014)⁵⁷, mis kehtestab järgmised põhimõtted:

⁵⁷ Ministry of Culture of the Republic of Lithuania, Order No. KV-198 , 2020-03-20, published in the TAR 2020-03-20, until 2020-05834.

- 1) AGATA vastutab isiklikel eesmärkidel analoog- või digitaalsetel andmekandjatel reprodutseeritud teoste ja kaasnevate õiguste objektide eest hüvitise kogumise ja jaotamise eest kollektiivse esindamise organisatsioonidele;
- 2) LATGA⁵⁸ vastutab muusika, kirjanduse, visuaalsete kunstide ja draamateoste autoritele ning esindatud audiovisuaalsete teoste autoritele hüvitise jaotamise ja väljamaksmise eest;
- 3) AGATA vastutab esitajatele ja fonogrammitootjatele hüvitise jaotamise ja väljamaksmise eest;
- 4) Audiovisuaalsete teoste autoriõiguste ühendus AVAKA⁵⁹ vastutab audiovisuaalsete teoste tootjatele ja esindatud audiovisuaalsete teoste autoritele hüvitise jaotamise ja väljamaksmise eest.

Praktikas lebib AGATA teiste KEO-dega (LATGA ja AVAKA) kokku. Aruande koostajatel puuduvad andmed, et nad ei ole millalgi kokku leppinud. Kui selline asi oleks, siis on võimalik minna kohtusse. Samas see jaotus tugineb empiirilisel uuringul.

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?

- a. **Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalsete vahel?**
- b. **Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?**

Leedu autoriõiguse seaduse kohaselt ei ole tasu saamine piiratud audiovisuaalsete teoste ja helisalvestistega.

Jaotuskeem tugineb Leedu autoriõiguse seadus § 20 (10) ja autoriõiguse resolutsioonis Nr. 734. Konkreetsete sätete ja selgituste on toodud käesoleva sektsiooni punkti 3 juures.

6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?

Jaotamise aluseks on jaotuskava.

7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?

Kultuuriministri korraldusega No. ÚV-443 (2014)⁶⁰ kohaselt vastutab AGATA hüvitise jaotamise eest teistele KEO-dele.

Due to the Minister of Culture in 2014 June 11 order no. KV-443 „On the appointment of collective administration associations responsible for the administration of reproduction of audiovisual works or works recorded in phonograms for personal purposes“. Arvutivõrgus: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ee071200f5ea11e39cfacd978b6fd9bb/asr> (22.11.2023).

⁵⁸ Täiendav info: <https://www.latga.lt/> (23.11.2023).

⁵⁹ Täiendav info: <https://avaka.lt/> (23.11.2023).

⁶⁰ Ministry of Culture of the Republic of Lithuania, Order No. KV-198 , 2020-03-20, published in the TAR 2020-03-20, until 2020-05834.

Resolutsiooni Nr. 734⁶¹ sisaldab järgmist regulatsiooni:

Punkt 14:

Jaotatava hüvitise suurus määrab vastutav kollektiivse esindamise organisatsioon, võttes arvesse autoriõiguse seaduse artikli 20 lõike 10 sätteid ja tühjade andmekandjate ning heli- ja audiovisuaalsete salvestiste reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete kasutamise proportsioonide uuringu (edaspidi turu uuring) tulemusi. Kui turu uuringu tulemused ei võimalda määrata tühjade andmekandjate ja heli- ning audiovisuaalsete salvestiste reprodutseerimiseks kasutatavate seadmete kasutamise proportsioone, siis loetakse, et tühjad andmekandjad ja seadmed kasutati võrdsetes osades helisalvestiste ja audiovisuaalsete teoste reprodutseerimiseks.

Punkt 26:

Vastutav kollektiivse haldamise organisatsioon peab esitama Kultuuriministeriumile aruande kogutud ja jaotatud hüvitise tasu kohta ning sellega seotud kollektiivse haldamise mahaarvamised hiljemalt 1. maiks aastal, mil hüvitis jaotatakse. Kollektiivse esindamise organisatsioonid peavad esitama Kultuuriministeriumile aruanded õiguste subjektidele jaotatud kompensatsiooni kohta hiljemalt 31. detsembriks aastal, mil kompensatsioon jaotatakse.

8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Jaotusskeem tugineb Leedu autoriõiguse seadus § 20 (10) ja autoriõiguse resolutsioonis Nr. 734. Konkreetsed sätted ja selgitused on toodud käesoleva sektsiooni punkti 3 juures.

Due to the Minister of Culture in 2014 June 11 order no. KV-443 „On the appointment of collective administration associations responsible for the administration of reproduction of audiovisual works or works recorded in phonograms for personal purposes“. Arvutivõrgus: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ee071200f5ea11e39cfacd978b6fd9bb/asr> (22.11.2023).

⁶¹ The Government of the Republic of Lithuania. Resolution on the implementation of the law on copyright and necessary rights. 2018 July 25 No. 734. Description of the procedure for the collection, distribution, payment and return of compensation for the reproduction of works and related right objects for personal purposes in analog or digital media. Arvutivõrgus: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/eca9b32094c611e8b93ad15b34c9248c/asr> (23.11.2023).

3.4 Läti

Läti autoriõiguse seaduse⁶² § 34 (1) kohaselt „Ilma autori nõusolekuta võib füüsiline isik paljundada teoseid, mis on seaduslikult saadud filmis või fonogrammis või mõnes muus kaitstud teose väljendusvormis, samuti visuaalteoseid (sealhulgas digitaalses formaadis), ühes eksemplaris isiklikuks kasutamiseks ilma otsese või kaudse kaubandusliku eesmärgita. Sellise koopia tegemisse ei tohi kaasata teisi isikuid. Autoritel on õigus saada õiglast tasu sellise koopia tegemise eest“.

1. Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

Tühja kasseti tasu üldise õigusliku raami loob Läti autoriõiguse seadus § 34. Konkreetne loetelu tuleneb nimetatud seaduse alusel antud järgmisest määrusest:

Regulations on the amount of compensation for empty media and equipment used for reproduction and the procedures for its collection, repayment, distribution and payment (edaspidi ka **Läti erakopeerimise hüvitise määrus**).⁶³ Nimetatud määrus sisaldab järgmist loetelu seadmetest ja andmekandjatest:

II. Hüvitise suurus

3. Tühjade andmekandjate eest makstav hüvitis määratakse ja makstakse järgmises suuruses:

3.1. USB-mälupulga eest protsendina esimesest käitlushinnast Läti territooriumil ilma käibemaksuta – 6%;

3.2. arvuti välise kõvaketta eest protsendina esimesest käitlushinnast Läti territooriumil ilma käibemaksuta - 4%;

3.3. kõikide arvuti kõvaketaste, sealhulgas HDD-de ja SSD-de eest 2,85 eurot ühiku kohta.

4. Paljundamiseks kasutatava seadme eest makstav hüvitis makstakse järgmises suuruses:

4.1. kõikide isiklike arvutite, sealhulgas sülearvutite ja tahvelarvutite eest - 2,85 eurot ühiku kohta;

4.2. nutitelefoni eest – 1,5 eurot ühiku kohta.

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas:

a. Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?

b. Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?

Läti autoriõiguse seaduse § 11 (1) defineerib audiovisuaalteose autori järgmiselt:

⁶² Autortiesību likums. Kehtivus: 05.04.2023 praeguseni. Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/5138-autortiesibu-likums> (26.11.2023).

⁶³ Regulations of the Cabinet of Ministers No. 321 in Riga on May 10, 2005 (prot. No. 28 § 17). Issued in accordance with Article 34, Part Seven of the Copyright Law. 14.04.2021.-... Effective. Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/108026-noteikumi-par-tukso-materialo-neseju-un-reproducesanai-izmantojamo-iekartu-atlidzibas-lielumu-un-tas-iekasesanas-atmaksanas-s> (26.11.2023).

„Audiovisuaalteose autorid on režissöör, stsenaariumi autor, dialoogide autor, spetsiaalselt vastavale audiovisuaalteosele loodud muusikateose autor (koos või ilma tekstiga) ning teised isikud, kes oma loova tegevuse tulemusena andsid panuse teose loomisesse“.

Läti autoriõiguse seaduse kohaselt (§ 34 (1)) on autoritel õigus saada õiglast hüvitist kompensatsiooni erakopeerimise eest. Kaasnevate õiguste omajatele laiendatakse see regulatsioon § 54 (5): *„Ilma kaasnevate õiguste omaja nõusolekuta on füüsilisel isikul lubatud seaduslikult omandatud filme või fonogramme, samuti kaasnevate õiguste objekte, mis sisalduvad seaduslikult omandatud filmis või fonogrammis, reprodutseerida (sealhulgas digitaalses formaadis) ühes koopias isiklikuks kasutamiseks ilma otseste või kaudsete kaubanduslike eesmärkideta. Selliste koopiate valmistamisel ei tohi kaasata teisi isikuid. Kaasnevate õiguste omajal on õigus saada õiglast hüvitist käesoleva lõike esimeses osas nimetatud koopiate valmistamise eest (erakopeerimise hüvitis). Hüvitise maksmise korda reguleerib käesoleva seaduse 34. paragrahvi teine, kolmas, neljas, viies, kuues ja seitsmes osa“.*

CISAC 2020 uuring nimetab hüvitiseks õigustatud isikutena autoreid, esitajaid, fonogrammitootjaid ja filmitootjaid.⁶⁴ Läti erakopeerimise hüvitise määrus nimetab hüvitise saajatena samu isikuid (punkt 20). Seega lähtutakse laiemast lähenemisest.

3. Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?

Läti erakopeerimise hüvitise määrus näeb ette õiguste omajate vahel järgmise jaotusskeemi (punkt 20):

Hüvitis jaotatakse õiguste omanike rühmade vahel järgmiselt:

- 1) autorid – 38,66%;
- 2) esitajad – 30,67%;
- 3) fonogrammitootjad – 24%;
- 4) filmitootjad – 6,67%

Konkreetsemalt KEO-de⁶⁵ lõikes on jaotus järgmine:

- 1) 38.66% – AKKA/LAA: autorid
- 2) 24% – LaIPA: esitajad/muusikud
- 3) 24% –LaIPA: muusika produtsendid
- 4) 6.67% – LKA: filmitootjad
- 5) 6.67% – LaPAA: esitajad/näitlejad

Allikas: <https://www.akka-laa.lv/lv/par-akka-laa/tukso-materialo-neseju-atlidziba/neseju-atlidziba>

⁶⁴ CISAC 2020 uuring, lk 383.

⁶⁵ Läti Kultuuriministeeriumi poolt heakskiidetud kollektiivse esindamise organisatsioonide nimekiri on kättesaadav: <https://www.km.gov.lv/lv/kolektiva-parvaldijuma-organizacijas> (9.12.2023).

Toodud protsendid määruses väljendavad õiguspoliitilist otsust. Jaotamisel AKKA/LAA ei oma diskretsiooniõigust (jagada tuleb just nende protsentide järgi). Mõnevõrra keerulisem on küsimus, kuidas taoliste protsentideni õiguspoliitiliselt jõuti. Saab eeldada, et õiguste omajad pidid seda mingil määral aktsepteerima.

Kui ühe kategooria peale oleks rohkem ühinguid, siis tuleks see protsent nende vahel jagada (nad peaksid kokku leppima). Jaotuse aluseks ongi vastavad protsendid.

Audio-video jaotust ei ole, sest see põhineb CD ja DVD ning taolise tehnoloogia rollil seoses erakopeerimisega.⁶⁶

4. Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?

Läti erakopeerimise hüvitise määruse punkti 2. kohaselt:

„Tasu kogub, jaotab ja maksab välja üks kollektiivse juhtimise organisatsioon, mis on saanud Kultuuriministeeriumi loa (edaspidi - organisatsioon)“.

(Muudetud MK 08.04.2021 määrusega nr 228)

Seda täiendab sama määruse punkt 30.4, mille kohaselt:

„Igal aastal esitab organisatsioon 1. aprilliks kultuuriministeeriumile eelmise aasta kohta aruande, milles on märgitud kompensatsiooni jaotus kollektiivse juhtimise organisatsioonide vahel.“

Läti Kultuuriministeerium on määranud järgmise asutuse⁶⁷:

„Kultuuriministeeriumi väljastatud lubade kohta varaliste õiguste kollektiivse haldamise organisatsioonidele

1) märtsil 2005 andis Kultuuriministeerium loa nr 2.4.2.-7/3 Autoriõiguste ja Kommunikatsiooni Konsultatsioonibüroole/Läti Autorite Liidule (Latvian Authors' Association) teostada teiste organisatsioonide nimel isiklikuks vajaduseks reprodutseerimise haldamist (koguda, jaotada ja maksta hüvitist teistele varaliste õiguste kollektiivse haldamise organisatsioonidele, mis esindavad esitajaid, fonogrammitootjaid ja filmiprodutsente, vastavalt Ministrite Kabineti 27. aprilli 2004. aasta määrusele nr 443 “Kandja tasu suuruse ja selle kogumise, jaotamise ja maksmise korra kohta”);

2) teostada autori varaliste õiguste kollektiivset haldamist seoses isiklikuks vajaduseks reprodutseerimisega“.

⁶⁶ Huvi korral on võimalik tutvuda varasemate (praegu kehtetute jaotusskeemidega):

1) Määrus 2004. Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/88090-noteikumi-par-neseja-atlidzibas-lielumun-tas-iekasesanas-sadales-un-izmaksas-kartibu> (10.12.2023).

2) Määrus 2001. Arvutivõrgus: <https://likumi.lv/ta/id/56959-noteikumi-par-neseja-atlidzibas-par-fonogrammu-un-filmu-reproducesanu-personiskam-vajadzibam-lieluma-noteiksanu-iekasesanu-sada> (10.12.2023).

⁶⁷ The permits issued by the Ministry of Culture to organizations of collective management of property rights. 1. märts 2005. Arvutivõrgus: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/103581> (6.12.2023).

See kinnitati enne Läti erakopeerimise hüvitise määruse 321 vastuvõtmist.

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?

- a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?
- b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?

Pärast seda, kui AKKA/LAA⁶⁸ on erakopeerimise hüvitise kokku kogunud:

- 1) jaotab selle õiguste omajate vahel vastavalt Läti erakopeerimise hüvitise määrusest tulenevatele proportsioonidele, mis punkti 20 kohaselt on järgmine:
 - 38.66% autoritele;
 - 30.67% esitajatele;
 - 24% fonogrammitootjatele;
 - 6.67% filmitootjatele.
- 2) Läti erakopeerimise hüvitise määruse punkti 25 kohaselt: „Pärast halduskulude katmist maksab organisatsioon hüvitist kollektiivse haldamise organisatsioonidele, kes esindavad autoreid, esitajaid, fonogrammitootjaid ja filmiprodutsente käesoleva aasta 1. märtsiks“. Kui õiguste omajaid esindab enam kui üks Kultuuriministeeriumi poolt heaks kiidetud KEO, peavad nad omavahel oma osa jagamises kokku leppima. Selles etapis on AKKA/LAA ainus KEO, kes esindab autoreid, saades 38,66% hüvitisest. LaIPA (esindab nii muusikaprodutsente kui ka muusikaesitajaid) saab 48% (24%+24%), LaPAA (esindab näitlejaid) saab 6,67%. Filmiprodutsentide Liit 6,67% (see liit jagab osa oma osast veel ühe KEO-ga, kes esindab produtsente, nende 2022. aasta avalikust aruandest on näha, et see osa on 25% Filmiprodutsentide Liidu poolt saadud tasudest).
- 3) Edasi jaotavad KEO-d juba organisatsiooni siseselt oma tasud õiguste omajatele edasi.

Näiteks AKKA/LAA esindab kõiki autoreid (muusika, audiovisuaalsed, kirjandus, draama, visuaalkunstid). Seega jagatakse oma 38,66% edasi teoseliikide vahel. Samas on ka erinevate autorite endi vahel hüvitiste jaotamine vastuolusid tekitav ning uuring on üheks võimalikuks aluseks jagamisele.

AKKA/LAA sisese jagamise põhimõtted tulenevad järgmisest dokumendist: NESĒJU ATLĪDZĪBAS SADALES NOTEIKUMI (KANDJA TASU JAGAMISE EESKIRJAD)⁶⁹:

„KANDJA TASU JAGAMISE EESKIRJAD

⁶⁸ Copyright and Communication Consulting Agency/ Latvian Authors Association. Arvutivõrgus: <https://www.akka-laa.lv/en> (6.12.2023).

⁶⁹ AKKA/LAA. NESĒJU ATLĪDZĪBAS SADALES NOTEIKUMI. .20.02.2023. Arvutivõrgus: https://www.akka-laa.lv/storage/ckeditor/SN-02NA_sadales_noteikumi.pdf (6.12.2023).

- 1) Kogutud kandja tasust arvatakse maha halduskulud vastavalt NL-12 eeskirjadele, mis käsitlevad õiguste haldamise kulude katmist.
- 2) Kogutud kandja tasu summa jagatakse tööliikide vahel vastavalt AKKA/LAA tellitud ja KANTAR poolt 2021. aasta oktoobris tehtud uuringule “Milliseid autoriõigusega kaitstud tööliike ja millises mahus kopeerivad Läti elanikud isiklikuks kasutamiseks” ja 2022. aasta aprillis KANTAR poolt tehtud uuringule “Fotode kopeerimine isiklikuks kasutamiseks”:
 - Muusikalised teosed (sealhulgas koreograafia) 25,7%
 - Audiovisuaalsed teosed (sealhulgas muusika) 18,8%
 - Visuaalsed teosed (fotod) 16,4%
 - Kirjanduslikud teosed 18,8%
 - Visuaalsed teosed (välja arvatud fotod) 12,8%
 - Draamalised ja muusikalised draamateosed 7,5%
- 3) Kandja tasu makstakse välja Läti autoritele ja välisriikide autoriõiguste organisatsioonidele vastavalt nende organisatsioonide volituslepingutele.

Autoritele ja välisriikide autoriõiguste organisatsioonidele jagamisel kasutatakse analoogset meetodit.

Jagamise teostab: AKKA/LAA autonoomses süsteemis töödeldud andmete alusel⁷⁰.

6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?

Hüvitise laialijagamiseks on jaotuskava, mille protsendid on eelnevalt määrusega paika pandud.

7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?

Jagamine on automaatne. Selle viib läbi AKKA/LAA. Põhiline poliitilise otsuse koht oli protsentide määramine määruses.

8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Jaotus tuleneb Läti erakopeerimise hüvitise määrusest, mida eelpool selgitati.

⁷⁰ Arvutivõrgus: https://www.akka-laa.lv/storage/ckeditor/SN-02NA_sadales_noteikumi.pdf (19.12.2023).

3.5 Rootsi

Rootsi õiguses erakopeerimise tasu (*privatkopieringsersättning*) reguleeritud alates 1999. aastast. Asjakohased normid sisalduvad autoriõiguse seaduses (*Upphovsrättslag, URL*)⁷¹. URL § 12 sätestab igäühe õiguse teha avaldatud teostest isiklikuks kasutamiseks koopiaid, ning loetleb teoste liigid, mille puhul selliste koopiade tegemine ei ole lubatud. URL § 26 k näeb ette isiklikuks kasutamiseks mõeldud koopiade salvestamiseks sobivaid salvestusseadmeid ja andmekandjaid valmistava või importiva ettevõtja kohustuse maksta autoritele tasu.

URL § 26 m näeb ette, et salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt makstavat hüvitist kogub autoreid ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajaid esindav organisatsioon. Praktikas on selleks organisatsiooniks Copyswede⁷².

Käesolevas uuringus kirjeldatud süsteemi puhul tuleb arvestada, et 2020. aasta augustis viitas Rootsi valitsus erakopeerimise tasu süsteemi kaasajastamise vajadusele⁷³ ning praeguseks on välja töötatud autoriõiguse seaduse muutmise ettepanekud⁷⁴, mille kohta on paljud huvigrupid avaldanud oma seisukohti⁷⁵ - niisiis võib tulevikus tõenäoliselt ette näha siin kirjeldatud süsteemi muudatusi.

1. Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

URL § 26 l sätestab erakopeerimise tasu arvutamise alused järgmiselt: analoogsalvestamist võimaldavad tooted: 2,5 ööri iga võimaliku salvestatud minuti eest; digitaalset salvestamist võimaldavad tooted: 0,25 ööri iga megabaidi eest; korduvat digitaalset salvestamist võimaldavad tooted: 0,4 ööri iga megabaidi eest.

Täpsema salvestusseadmete ja andmekandjate nimekirja koos tariifidega lepib Copyswede kokku elektroonikatoojaid ja maaletoojaid esindava ühendusega ElektronikBranschen⁷⁶. Rootsis on mitmeid kohtuotsuseid, mis on andnud sisendi sellesse seadmete loetellu: nii on leitud, et erakopeerimise tasu tuleb maksta iPhone mobiiltelefonide pealt⁷⁷ ning Sony W715 Walkman mobiiltelefonide pealt⁷⁸, samuti arvutite (laua- ja sülearvutite) pealt⁷⁹. Kohtuvaidluste tõttu tekkis olukord, kus vaidluse esemeks olnud seadmete müügil autorite kasuks mingeid hüvitisi ei

⁷¹ Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, arvutivörgus: <https://lagen.nu/1960:729#K2a> (01.12.2023).

⁷² <https://www.copyswede.se/> (01.12.2023).

⁷³ Arvutivörgus: <https://regeringen.se/contentassets/0375339b36d54f848ef9a4f378130105/ersattning-till-rattighetshavare-vid-privatkopiering-dir.-2020-82.pdf> (01.12.2023).

⁷⁴ Privatkopieringsersättning i framtiden. Arvutivörgus: <https://regeringen.se/contentassets/bc9bf0e69e7d4bf6850f85096be122d2/privatkopieringsersattningen-i-framtiden-sou-202220.pdf> (01.12.2023).

⁷⁵ Vt nt huvigruppide ja ülikoolide seisukohad erakopeerimise süsteemi muutmise ettepanekute kohta: <https://regeringen.se/remisser/2022/05/remiss-av-sou-202220-privatkopieringsersattningen-i-framtiden/> (01.12.2023).

⁷⁶ <https://elektronikbranschen.se/> (01.12.2023).

⁷⁷ Rootsi Ülemkohtu 10.06.2016 otsus kohtuasjas T 2760-15, arvutivörgus: <https://lagen.nu/dom/nja/2016s490> (01.12.2023).

⁷⁸ Rootsi Ülemkohtu 29.12.2017 otsus kohtuasjas T 3973-15. Arvutivörgus: <https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstadomstolen/avgoranden/2017/t-3973-15.pdf> (01.12.2023).

⁷⁹ Svea apellatsioonikohtu 22.12.2016 otsus kohtuasjas PMT 10135-15. Arvutivörgus: <https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/patentochmarknadsoverdomstolen/avgoranden/2016/pmt-10135-15.pdf> (01.12.2023).

makstud⁸⁰, sest enamik maaletoojaid või müüjaid nende seadmete müüki Copyswede infosüsteemis õigusliku ebaselguse tõttu ei registreerinud. Peale mitmeid aastaid väldanud läbirääkimisi sõlmisid Copyswede ja ElektoniBranschen 6. novembril 2020 kokkulepe⁸¹, millega pandi paika hüvitise alla käivate seadmete loetelu ning muu hulgas määrati kindlaks kohtuvaidluste tõttu ärajäänud maksete tagantjärele tasumise tingimused.

Käesoleva uuringu koostamise ajal kehtib järgmine seadmete loetelu koos tariifidega.⁸²

Arvutid, tahvelarvutid, mängukonsoolid mälumahuga üle 2 GB	1 SEK iga GB kohta, maksimaalselt kuni 75 SEK
Mobiiltelefonid sisseehitatud ja lisatava mälumahuga üle 2 GB	1 SEK iga GB kohta, maksimaalselt kuni 75 SEK
Mäluseadmed mahuga üle 2 GB (mälupulgad, mälukaardid, kõvakettad)	2-7 GB – 2 SEK 8-16 GB – 6 SEK 17-256 GB – 12 SEK 257-1024 GB – 24 SEK 1024 GB – 30 SEK
MP3 ja MP4 mängijad, DVD mängijad (sh blu-ray), HDD telerid	1 SEK iga GB kohta, maksimaalselt kuni 120 SEK
Tühjad digitaalsed meediakandjad – CD ja DVD kettad	CD-r kuni 900 MB – 0,60 SEK CD-rw kuni 900 MB – 0,95 SEK DVD-r/+r 4,7 GB – 2,65 SEK DVD-rw/+rw 4,7 GB – 4,25 SEK DVD-ram 4,7 GB – 4,25 SEK DVD-r/+r double layer 8,5 GB – 4,80 SEK
Analoogtehnoloogia audiokassetid, VHS kassetid, minidiskid, CD-R audio (tariifid minutite alusel)	C kassett – 0,025 SEK minuti kohta Minidisk – 0,02 SEK minuti kohta CD-R audio – 0,02 SEK minuti kohta E kassett (VHS) – 0,025 SEK minuti kohta

Rootsi erakopeerimise tasu praeguse süsteemi puhul nähakse ühe probleemina seda, et hüvitise alla käivate seadmete ja hüvitismäärade üle tuleb saavutada kokkulepe – seda peetakse ebatõhusaks ja aeganõudvaks protsessiks, mis paneb süsteemi osalistele endile liiga suure vastutuse. Lisaks leitakse, et olemasolevgi kokkulepe ei kajasta adekvaatselt seda, millistest teostest täna isiklikuks kasutamiseks koopiaid tehakse (nt fotod, kirjalikud teosed).⁸³ Seetõttu on muudatusettepanekuna välja pakutud, et nii seadmete ja andmekandjate loetelu kui kohaldatava hüvitise suuruse (tariifid)

⁸⁰ Seda olukorda iseloomustatakse kui „ajaloolist võlga“ – vt Distribution of Revenue. Copyswede 2022, lk 11. Arvutivõrgus: https://www.copyswede.se/wp-content/uploads/2023/05/23-1643_Copyswede_FB2022_EN.pdf (01.12.2023).

⁸¹ Inglise keeles: <https://www.copyswede.se/wp-content/uploads/2020/11/Industry-Agreement-ElektronikBranschen-Copyswede-FINAL-DRAFT.pdf> (01.12.2023).

⁸² <https://www.copyswede.se/in-english/undersida-in-english/the-private-copying-levy/new-levy-rates/> (01.12.2023).

⁸³ Privatkopieringsersättning i framtiden, lk 59-61. Arvutivõrgus: <https://regeringen.se/contentassets/bc9bf0e69e7d4bf6850f85096be122d2/privatkopieringsersattningen-i-framtiden-sou-202220.pdf> (01.12.2023).

võiks üle aasta kindlaks määrata riiklik ametiasutus, kes regulaarselt kogub teavet erakopeerimise kohta ja küsib enne otsuse tegemist seisukohti sidusrühmadelt⁸⁴.

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas:
a. Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?

Rootsi autoriõiguse seadus ei täpsusta, kes on need isikud, keda tuleks lugeda audiovisuaalse teose autoriks. Praktikasse loetakse autoriteks näiteks produtsenti, stsenaariumi autorit, heliloojat jm.

b. Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?

Käesoleval ajal makstakse lisaks heli- ja audiovisuaalsete teoste autoritele erakopeerimise hüvitist ka audioraamatutega seotud õiguste omajatele. Rootsis on diskuteeritud selle üle, kas tulevikus peaks erakopeerimise süsteem hõlmama ka kirjalikke teoseid ja fotosid, kuid hetkel nende teoste liikidega seonduvalt veel hüvitist ei maksta.

3. Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?

Tasu jaotatakse KEO-de vaheliste läbirääkimiste tulemusena saavutatud kokkuleppe alusel.

4. Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?

Käesoleva uuringu koostamise ajal toimuvad KEO-de vahel läbirääkimised jaotuskava koostamiseks.⁸⁵ Kui kava osas on kokkulepe saavutatud, siis kinnitab selle Copyswede juhatus oma otsusega.

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?
a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?

Hüvitise jagunemine muusika ja audiovisuaalteoste autorite vahel pannakse paika huvigruppe esindavate KEO-de⁸⁶ vahelise kokkuleppega, mille aluseks on turu-uuringute raames kogutud andmed.

⁸⁴ Privatkopieringsersättning i framtiden, lk 118 jj, lk 124. Arvutivõrgus: <https://regeringen.se/contentassets/bc9bf0e69e7d4bf6850f85096be122d2/privatkopieringsersattningen-i-framtiden-sou-202220.pdf> (01.12.2023).

⁸⁵ Mattias Åkerlind (Copyswede), 07.12.2023 e-kiri (uuringu koostajate valduses).

⁸⁶ Näiteks STIM (muusika), Scen & Film (näitlejad), Dramatikerförbundet (stsenaaristid).

- b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?**

Hüvitise jaotus teoseliikide kaupa baseerub uuringutega kogutud andmetel teoste kasutamise kohta.

- 6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?**

Aluseks on jaotuskava (vt ülal).

- 7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?**

Jaotuskava paneb läbirääkimiste tulemusel kirja Copyswede; jaotuskava kinnitavad hüvitist saama õigustatud KEO-d: Copyswede liikmesorganisatsioonid ja koostööpartnerid.

- 8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?**

Uuringu koostamise ajaks ei ole KEO-de läbirääkimised jaotuskava koostamise üle veel lõppenud ning asjaomased põhimõtted on alles väljatöötamisel.

3.6 Saksamaa

Saksamaal reguleerib erakopeerimise tasu (sks *Speichermedienvergütung*) autoriõiguse seaduse (*Urheberrechtsgesetz*, UrhG)⁸⁷ § 54 lg 1. Sellest sätestest tuleneb, et autoril, kelle teose olemuse tõttu võib eeldada teosest koopiategemist, on õigus nõuda õiglast tasu (sks erialakirjanduses ka *Urheberrechtsabgabe*) selliste salvestusseadmete ja andmekandjate tootjatelt (sk *Hersteller*), mida kasutatakse üksi või koos teiste seadmete, andmekandjate või tarvikutega nn erakooptate (UrhG § 53 lõigete 1 ja 2 tähenduses) tegemiseks, ja hariduslikel ning teaduslikel eesmärkidel (vastavalt UrhG §-dele 60a – 60f) kasutamiseks mõeldud koopiategemiseks.

Erakopeerimise tasu kogub üheksa KEO poolt moodustatud eraõiguslik juriidiline isik – mittetulundusühingu vormis tegutsev *Zentralstelle für private Überspielungsrechte* (ZPÜ)⁸⁸.

1. Millistel salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

Tasu objektiks olevate salvestusseadmete ja andmekandjate loetelu ning tasu suurus lepitakse kokku KEO-de ja ettevõtjaid esindavate organisatsioonide vaheliste lepingutega (*Gesamtvertrag*). Uuringu koostamise ajal on kirjeldatud lepingud sõlmitud 10 objektide kategooria kohta: välised CD- ja DVD salvestajad⁸⁹, nn tühjad kassetid (audiokassetid, VHS kassetid, minidiskid, DAT-kassetid jm)⁹⁰, personaalarvutid⁹¹, nutikellad⁹², tarbeelektronika (telerid, MP-mängijad jne)⁹³, kõvakettad⁹⁴, mobiiltelefonid⁹⁵, CD- ja DVD toorikud⁹⁶, tahvelarvutid⁹⁷, mälupulgad ja -kaardid⁹⁸.

Muu hulgas lähtub ZPÜ sellest, et hüvitist tuleks maksta ka pilveteenusteks kasutatavate serverite pealt; käesoleval ajal selle kohta siiski veel asjakohast lepingut KEO-de ja ettevõtjate vahel sõlmitud ei ole.

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist?

Hüvitise saamiseks õigustatud isikuks on UrhG § 54 kohaselt autor; lisaks saavad hüvitisenõudeid esitada teadusväljaannete koostaja (UrhG § 70 lg 1), isik, kes pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist esimesena õiguspäraselt avaldab või suunab üldsusele varem avaldamata teose (UrhG § 71 lg 1), foto autor (UrhG § 72 lg 1), teose esitaja (UrhG § 83), fonogrammitootja (UrhG § 85 lg 4), filmi esmasalvestuse tootja (UrhG § 94 lg 4) ning filmina mittekaitstavate video- ja

⁸⁷ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz). Arvutivõrgus: <https://www.gesetze-im-internet.de/urhg/BJNR012730965.html> (01.12.2023).

⁸⁸ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/ueber-uns.html> (01.12.2023).

⁸⁹ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/brenner.html> (01.12.2023).

⁹⁰ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/leermedien.html> (01.12.2023).

⁹¹ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/pcs.html> (01.12.2023).

⁹² Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/smartwatches.html> (01.12.2023).

⁹³ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/unterhaltungselektronik.html> (01.12.2023).

⁹⁴ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/festplatten.html> (01.12.2023).

⁹⁵ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/mobiltelefone.html> (01.12.2023).

⁹⁶ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/rohlinge.html> (01.12.2023).

⁹⁷ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/tablets.html> (01.12.2023).

⁹⁸ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/produkte-tarife/usb-stick-speicherkarten.html> (01.12.2023).

helisalvestiste tootjad (*Bild- und Tonfolgen, die nicht als Filmwerke geschützt sind*, UrhG § 95, § 94 lg 4).

a. Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenaarist jne)?

UrhG § 89 käsitleb kinematograafiateostega seotud õigusi (*Rechte am Filmwerk*). Audiovisuaalse teose autoriteks loetavaid isikuid ei ole seaduses loetletud. Selle asemel järeldeb UrhG § 89 lg-st 1, et autoriteks loetakse kõik (füüsilised) isikud, kes filmi tegemises oma loominguulise panusega on osalenud. Saksa õiguskirjanduses nimetatakse näidetena režissööri, operaatorit, monteerijat, kostüümikunstnikku, koreograafi ning eriefektide loojat.⁹⁹ Otsustavaks teguriks isiku autoriks lugemisel on see, kas tema panust võib pidada isiklikuks intellektuaalseks loominguks.

b. Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?

Jah, Saksamaa õiguse kohaselt on erakopeerimise tasu saama õigustatud isikuteks ka kirjalike ning kujutavate teoste (*Bild- und Textwerke*) autorid, eeldusel, et neist teostest on võimalik teha koopiaid UrhG § 54 lg 1 tähenduses.

Nii loetleb ZPÜ veebileht erakopeerimise tasuga seonduvalt järgmised teoste liigid: kirjalikud ja kujutavad teosed, muusika, audioraamatud, *podkastid* (audio- ja video-), filmid, TV-seriaalid ja muu telesisu (*TV-Inhalte*), muusikavideod, pornograafilised filmid, reklaamfilmid.¹⁰⁰

Iga teoseliigi puhul on hüvitise saamiseks õigustatud reeglina mitu erinevat isikute gruppi ning nende huve esindavad erinevad KEO-d:¹⁰¹

Kirjalikud ja kujutavad teosed (fotod, illustratsioonid, raamatud jm)	<ul style="list-style-type: none">• VG Bild-Kunst - piltide, fotode jm autorid• VG Wort - teksti autorid
Muusika (üksikud palad ja kogumikud)	<ul style="list-style-type: none">• GEMA - muusika autorid• Gesellschaft zur Verwertung von Leistungsschutzrechten (GVL) - esitajad, produtsendid, korraldajad
Audioraamatud, kuuldemängud	<ul style="list-style-type: none">• GEMA - muusika autorid• GVL - esitajad, produtsendid• VG Wort -teksti autorid, produtsendid
Audio taskuhäälingusaated	<ul style="list-style-type: none">• GEMA - muusika autorid• GVL - esitajad, produtsendid• VG Wort - teksti autorid, produtsendid
Filmid (kinofilmid, telefilmid)	<ul style="list-style-type: none">• GEMA - muusika autorid• GVL - esitajad, produtsendid

⁹⁹ B. Manegold, I. Czernik UrhG § 89 Rn. 11, 12. In: A.-A. Wandtke, W. Bullinger (Hrsg). *Praxiskommentar Urheberrecht*, 6. Aufl. C.H. Beck, 2022.

¹⁰⁰ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/ueber-uns/verteilung.html> (01.12.2023).

¹⁰¹ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/ueber-uns/verteilung.html> (01.12.2023).

	<ul style="list-style-type: none"> • Gesellschaft zur Wahrnehmung von Film- und Fernsehrechten (GWFF) - autorid, produtsendid • Verwertungsgesellschaft der Film- und Fernsehproduzenten (VFF) - produtsendid • VG Bild-Kunst - piltide, fotode jm autorid • VG Wort - teksti autorid • Verwertungsgesellschaft für Nutzungsrechte an Filmwerken (VGF) - produtsendid
telesarjad	<ul style="list-style-type: none"> • GEMA - muusika autorid • GVL - esitajad, produtsendid • GWFF - autorid, produtsendid • VFF - produtsendid • VG Bild-Kunst - autorid • VG Wort - teksti autorid • VGF - produtsendid
Muu telesisu (dokumentaalsaadet, reportaažid jm)	<ul style="list-style-type: none"> • GEMA - muusika autorid • GVL - esitajad, produtsendid, korraldajad • GWFF - produtsendid • VFF - produtsendid • VG Bild-Kunst - piltide, fotode jm autorid, produtsendid • VG Wort - teksti autorid • VGF - produtsendid
Video podcastid	<ul style="list-style-type: none"> • GEMA - muusika autorid • GVL - esitajad • VFF - produtsendid • VG Bild-Kunst - piltide, fotode jm autorid, produtsendid • VG Wort - teksti autorid
Muusikavideod	<ul style="list-style-type: none"> • GEMA - muusika autorid • GVL - autorid, esitajad, produtsendid
Pornograafilised filmid	<ul style="list-style-type: none"> • Gesellschaft zur Übernahme und Wahrnehmung von Filmaufführungsrechten (GÜFA) - autorid, produtsendid
Reklaamfilmid	<ul style="list-style-type: none"> • GEMA - muusika autorid • GVL - esitajad, produtsendid • Treuhandgesellschaft Werbefilm (TWF) - autorid, produtsendid

3. Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogitud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?

Kogutud tasu jaotatakse ZPÜ liikmeteks olevate KEO-de vahel ZPÜ ühingulepingu¹⁰² §-s 5 nimetatud jaotuskavade alusel. Jaotuskavad tuginevad peamiselt uuringutega kogutud empiirilistel andmetel erinevate seadmete kasutusviiside ja -intensiivsuse kohta teostest koopiade tegemisel. Iga seadmekategooria (vt ülal küsimuse nr 1 all toodud loetelu) kohta tehakse eraldi jaotuskava.

4. Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?

Jaotuskava koostab ZPÜ esindaja ning kava peavad heaks kiitma ZPÜ liikmed (ehk KEO-de esindajad). Jaotuskava vastuvõtmiseks on vajalik liikmete ühehäälneline otsus.

Iga KEO jaotab ZPÜ-st saadud hüvitise seejärel omakorda laiali oma liikmete vahel vastavalt selle KEO liikmete poolt heaks kiidetud jaotuskavale.¹⁰³

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?

- a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?**
- b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?**

Jaotuskava koostamisel on esimene põhitegur empiiriliste uuringute põhjal eeldatav teoste (nt muusikateoste või filmide) koopiade koguarv iga seadmete/andmekandjate kategooria lõikes. Näiteks: mida rohkem tehakse mobiiltelefonidega nende seadmete keskmise „eluaia“ jooksul koopiaid muusikateostest, seda suurema osa saavad muusikateostega seotud õiguste omajad mobiiltelefonide pealt kogutud hüvitisest. Teades koopiade ligikaudset koguarvu, püütakse erinevad teosed panna omavahel võrreldavale skaalale, võttes audio- ning audiovisuaalsete teoste puhul aluseks teose ajalise kestvuse – iga teoseliigi puhul on kindlaks määratud keskmine nõ mängeaeg – nt muusikapalade puhul on selleks 3,5 minutit ja telefilmide puhul 120 minutit; kirjalike ja kujutavate teoste puhul võetakse aluseks tehtud koopiade arv. Lisaks võetakse teoste omavahelises võrdlemisel arvesse iga teoseliigi väärtust, lähtudes nt sellest, kui suur on sellise teose loomise kulu. Kolmanda sammuna jaotatakse hüvitis teoseliikide kaupa nende isikute vahel, kes on osalenud teose loomises (autor, esitajad, produtsendid jne).¹⁰⁴

Iga teosetüübi (välja arvatud kirjalikud ja kulutavad teosed) puhul jaotatakse hüvitis õigustatud isikute vahel põhimõtteliselt nii, et pool läheb autoritele ja teine pool autoriõigusega kaasnevate õiguste omajatele. Autoriõigusega kaasnevate õiguste puhul omakorda eraldatakse hüvitisest põhimõtteliselt üks pool esitajatele ning teine pool produtsentidele ja ürituste korraldajatele.¹⁰⁵

¹⁰² Vt. Arvutivõrgus: https://www.zpue.de/images/Gesellschaftsvertrag/Gesellschaftsvertrag_ZPUE.pdf (01.12.2023).

¹⁰³ Vt nt GWFF jaotuskava: <https://www.gwff.de/pdf/Distribution-Plan-54-1-Private-Copy-GWFF.pdf> (01.12.2023); TWF jaotuskava: <https://twf-gmbh.de/wp-content/uploads/2022/01/2021-11-22-Verteilungsplan.pdf> (01.12.2023) VG Bild-Kunst jaotuskavad: <https://www.bildkunst.de/service/verteilungsplan> (01.12.2023).

¹⁰⁴ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/en/about-us/distribution.html> (01.12.2023).

¹⁰⁵ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/en/about-us/distribution.html> (01.12.2023).

6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?

Vt eelmise küsimuse vastust.

7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?

Jaotuskava koostab ZPÜ esindaja ning kava peavad heaks kiitma ZPÜ liikmed (ehk KEO-de esindajad). Juhul kui kõik KEO-d ei ole jaotuskavaga nõus, peab kava koostaja selle ümber tegema.

8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Alates 2018 on eelnevalt kirjeldatud põhimõtteid järgides olnud erakopeerimise tasu jaotus KEO-de vahel järgmine:¹⁰⁶

KEO	Personaalarvutid	tahvelarvutid	mobiiltelefonid	CD- ja DVD salvestajad	kõvakatted	Mälupulgad ja mälukaardid	CD/DVD tootikud	televistiooniseadmed	audioseadmed	MP4-mängijad
GEMA	21,5%	22,9%	32,5%	16,2%	18,2%	25,9%	20,5%	13,1%	46,4%	30,6%
GÜFA	1,4%	1,1%	0,6%	1,7%	1,9%	0,8%	1,8%	2,5%	-	0,8%
GVL	27,2%	29,5%	36,4%	23,6%	24,8%	30,2%	29,3%	22,1%	48,8%	38,6%
GWFF	11,6%	11,3%	5,3%	19,6%	16,1%	8,3%	11,8%	24,3%	-	8,1%
TWF	1,1%	1,1%	0,5%	1,8%	1,5%	0,7%	1,1%	2,3%	-	0,8%
VFF	3,6%	4,1%	2,1%	6,1%	4,7%	2,5%	3,5%	8,9%	-	2,5%
VG Bild-Kunst	12,4%	10,3%	7,5%	12,3%	12,8%	11,7%	9,7%	11,2%	-	3,5%
VG Wort	19,9%	18,7%	14,5%	16,9%	18,3%	19,0%	21,0%	13,2%	4,8%	14,3%
VGf	1,2%	1,0%	0,5%	1,9%	1,7%	0,8%	1,3%	2,4%	-	0,8%
GESAMT	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%			

Tavapäraselt jaotatakse 50% tasust autorite vahel, ülejäänud 50% kuulub jagamisele autoriõigusega kaasnevate õiguste omajate vahel selliselt, et 25% algselt kogutud kogusummast saavad esitajad ning ülejäänud 25% tootjad.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/en/about-us/distribution.html> (01.12.2023).

¹⁰⁷ Arvutivõrgus: <https://www.zpue.de/en/about-us/distribution.html> (01.12.2023).

3.7 Soome

Soome autoriõiguse seadus (*Tekijänoikeuslaki*)¹⁰⁸ sisaldab isikliku koopia erandit (§ 12).

Järgnevalt keskendutakse konkreetsetele küsimustele:

1. Millistelt salvestusseadmetelt ja andmekandjatelt tasu kogutakse?

Soome autoriõiguse § 26a kohaselt makstakse isiklike koopiate eest hüvitist **riigieelarvest**:

„Riik maksab autoritele hüvitist teose koopiate valmistamise eest isiklikuks kasutamiseks. Hüvitist makstakse riigieelarvesse eraldatud summadest, mis peaksid olema sellises mahus, et neid võib pidada mõistlikuks hüvitiseks teoste koopiate valmistamise eest erakasutuseks.

Eraisikute poolt teoste koopiate valmistamist ja selle levikut uuritakse, et määratleda hüvitise õige suurus. Uuringu viib läbi Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt heakskiidetud erapooletu uurimisasutus.

Valitsus määrab Haridus- ja Kultuuriministeeriumi ettepanekul nõuandekogu, mille ülesanne on toimida nõuandva eksperdina eraisikute poolt teoste koopiate valmistamist käsitlevas uuringus. Nõuandekogu ametiaeg on neli aastat“.

2. Millistel õiguste omajate gruppidel on õigus saada erakopeerimise hüvitist? Sealhulgas:
- Keda peetakse audiovisuaalteose autoriks (režissöör, stsenarist jne)?**
 - Kas lisaks helisalvestistele ja audiovisuaalsetele teostele kompenseeritakse süsteemi kohaselt ka teiste teoseliikide erakopeerimist (nt kirjalikud teosed, fotod jms)?**

Soome autoriõiguse seadus audiovisuaalteose autorit eraldi ei määratle. Lähtuda tuleb teose autorsuse üldisest kontseptsioonist, mis on sätestatud autoriõiguse seaduse §-s 1 järgmiselt:

„Sellel, kes on loonud kirjandusliku või kunstiteose, on autoriõigus teosele, olgu see ilukirjanduslik või selgitav kirjalik või suuline esitus, heliteos või lavateos, filmiteos, fototeos või muu kujutava kunsti teos, arhitektuuriteos, kunstikäsitöö või tarbekunsti ese või ilmneb see muul viisil“.

CISAC 2020 uuring (lk 329) nimetab hüvitiseks õigustatud isikutena heliloojaid, kirjastajaid, fonogrammitootjaid, esitajaid, filmiautoreid ja teisi autoreid. See tuleneb ka Soome autoriõiguse seadusest, mille § 20a nimetab õigustatud isikuna autoreid ning kaasnevate õiguste peatükist 5, milles erinevate kaasnevata õiguste omajate juures viidatakse §-le 20a (§-d 45, 46, 46a, 49a). Jaotuskavast ilmneb, et hüvitist jaguneb video- ja audiomaterjali vahel.

¹⁰⁸ Tekijänoikeuslaki. Sisaldab muudatusi, mis jõustusid: 03.04.2023. Arvutivõrgus: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Tekij%C3%A4noikeuslaki> (12.11.2023).

3. **Mille alusel jaotatakse õiguste omajate vahel erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu (seaduses sätestatud kriteeriumide/valemi alusel, läbirääkimiste tulemusel saavutatud kokkuleppe alusel vms)?**

Antud küsimust reguleerib Soome autoriõiguse seaduse § 26b, mille kohaselt:

„Tagasimakse makstakse vastavalt Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt igal aastal kinnitatud tagasimaksefondide kasutamise plaanile otse teoste autoritele ja kaudselt autoritele nende ühiste eesmärkide jaoks.

Tagasimakse makstakse autoritele läbi organisatsiooni, mis esindab mitmeid teatud valdkonnas Soomes kasutatavate teoste autoreid. Otseste hüvitiste jaotamisel peab organisatsioon kohtlema võrdselt nii neid, keda ta esindab, kui ka neid, kes ei kuulu organisatsiooni“.

Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt kinnitatud plaani aluseks on erakopeerimise uuring. Selle viib läbi Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt heakskiidetud erapooletu uurimisasutus (Soome autoriõiguse seadus § 26a). 2003 aasta uuringu viis läbi Taloustutkimus Oy.¹⁰⁹

2023 aasta uuringu tulemusi tutvustatakse järgmises dokumendis:

Taloustutkimus Oy. Main findings of the 2023 private copying survey.¹¹⁰

4. **Kui erakopeerimise hüvitamiseks kogutud tasu jaotatakse laiali jaotuskava alusel, siis kes selle koostab ning missugune on vastav protsess, s.h. kes otsuse teevad?**

Antud küsimust reguleerib Soome autoriõiguse seaduse § 26b, mille kohaselt:

„Tagasimakse makstakse vastavalt Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt igal aastal kinnitatud tagasimaksefondide kasutamise plaanile otse teoste autoritele ja kaudselt autoritele nende ühiste eesmärkide jaoks.

Tagasimakse makstakse autoritele läbi organisatsiooni, mis esindab mitmeid teatud valdkonnas Soomes kasutatavate teoste autoreid. Otseste hüvitiste jaotamisel peab organisatsioon kohtlema võrdselt nii neid, keda ta esindab, kui ka neid, kes ei kuulu organisatsiooni“.

Seega otsustab Soome Haridus- ja Kultuuriministeerium.

¹⁰⁹ Täiendav info kättesaadav: <https://www.taloustutkimus.fi/> (25.11.2023).

¹¹⁰ Arvutivõrgus: <https://okm.fi/documents/1410845/3547395/Private+copying+survey+2023.pdf/6adb52fd-48d2-edf6-ee0f-4cbe22b307c2/Private+copying+survey+2023.pdf?t=1698821440859> (25.11.2023).

5. Millistele andmetele tuginedes jaotuskava koostatakse?

- a. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis muusika ja audiovisuaalteoste vahel?
- b. Mille alusel pannakse paika, kuidas jaguneb hüvitis teoseliikide siseselt autorite, esitajate ja tootjate vahel?

Üldine regulatsioon tuleneb Soome autoriõiguse § 26a:

„Riik maksab autoritele hüvitist teose koopiade valmistamise eest isiklikuks kasutamiseks. Hüvitis makstakse riigieelarvesse eraldatud summadest, mis peaksid olema sellises mahus, et neid võib pidada mõistlikuks hüvitiseks teoste koopiade valmistamise eest erakasutuseks.

Eraisikute poolt teoste koopiade valmistamist ja selle levikut uuritakse, et määratleda hüvitise õige suurus. Uuringu viib läbi Haridus- ja Kultuuriministeeriumi poolt heakskiidetud erapooletu uurimisasutus.

Valitsus määrab Haridus- ja Kultuuriministeeriumi ettepanekul nõuandekogu, mille ülesanne on toimida nõuandva eksperdina eraisikute poolt teoste koopiade valmistamist käsitlevas uuringus. Nõuandekogu ametiaeg on neli aastat“.

Hüvitise jaotuskava aluseks on turu-uuring. Soome autoriõiguse seaduse § 26a-st tuleneb, et Soome Valitsus määrab Haridus- ja Kultuuriministeeriumi ettepanekul nõuandekogu (*Advisory Board*).

Nõuandekogu roll seondub eelkõige uuringu planeerimise ja läbiviimisega. Edasine (tulemuste tõlgendamine, jmt) ei ole nõuandekogu ülesanne.

Autoriõiguse nõuandekogul on järgmised ülesanded¹¹¹:

- 1) tegutseda Haridus- ja Kultuuriministeeriumi nõuandva eksperdikoguna autoriõiguse küsimustes;
- 2) arutada rahvusliku autoriõiguse poliitika, süsteemi ja seadusandluse arendamise küsimusi;
- 3) jälgida autoriõiguse küsimuste arengut Euroopa Liidus ja rahvusvahelistes organisatsioonides ning hinnata seda Soome vaatenurgast;
- 4) edendada erinevate valdkondade koostööd autoriõiguse küsimustes;
- 5) tegutseda info levitamise kanalina kogu autoriõiguse valdkonnale.

Tulles hüvitise jagamise juurde, siis hüvitise suurus tuleneb riigieelarvest. Kui tugineda CISAC aruande 2020 andmetele (lk 329), siis hüvitise suurust ei ole mõjutanud kopeerimise ulatus.

Hüvitis jaguneb otseseks ja kaudseks osaks tulenevalt ajalooliselt väljakujunenud olukorrast. Konkreetsed jaotusplaanid ei ole internetis kättesaadavad. Tuginedes Soome Haridus- ja Kultuuriministeeriumilt personaalse kommunikatsiooni teel saadus infole, on need viimase jaotuskava kohaselt järgmised:

¹¹¹ Soome Haridus- ja Kultuuriministeerium. Arvutivõrgus: <https://okm.fi/tekijanoikeus/neuvottelukunta> (6.12.2023). Täiendav info arvutivõrgus: <https://okm.fi/hanke?tunnus=OKM046:00/2023> (6.12.2023).

Videomaterjali osakaal on 76,1% ja helimaterjali osakaal on 23,9%:

- 1) **50%** videomaterjali osakaalust ja **65%** helimaterjali osakaalust makstakse otse hüvitisena.
- 2) **50%** videomaterjali osakaalust ja **35%** helimaterjali osakaalust makstakse kaudse hüvitisena.

Videomaterjali kaudne hüvitis makstakse läbi 9 organisatsiooni, mille eesmärgid hõlmavad:

- Stsenaariumi, arenduse ja tootmise toetust.
- Rahvusvahelistumise toetust, haridustoetust ja audiovisuaalse kultuuri toetust.
- Professionaalsete ja õiguslaste oskuste ning pädevuste arendamist ja õigusabi.
- Kodumaise loova kunsti (muusika) ja audiovisuaalse muusikakultuuri edendamist.
- Kodumaise esituskunsti (muusika) edendamist.
- Kodumaise salvestusproduktiooni ja levitamise edendamist.
- Kodumaise kirjanduse edendamist.
- Visuaalkunstide ja audiovisuaalse visuaalkunsti tootmisega tegelemise edendamist ning digitaalse visuaalkunsti tööde toetamist.
- Teavitus-, koolitus- ja uurimistegevust autoriõiguse, piraatluse ja jõustamise, turujälgimise ja muude meetmete osas, et tagada õigusteenuste ja kodumaise kultuuritoodangu tegutsemistingimuste turvalisus.
- Autoriõigusteabe keskuse arendamine ja hooldamine; autoriõigusuuringud ja -uurimistegevus; autoriõiguslase arutelu edendamine info ja teadmiste põhjal; rahvusvahelised tegevused autoriõigussüsteemi arendamiseks.

Helimaterjali kaudne hüvitis makstakse läbi 6 organisatsiooni, mille eesmärgid hõlmavad:

- Kodumaise esituskunsti (muusika) edendamist.
- Kodumaise salvestusproduktiooni ja levitamise edendamist.
- Kodumaise loova kunsti (muusika) ja selle üldiste eelduste edendamist.
- Kodumaise kirjanduse edendamist.
- Teavitus-, koolitus- ja uurimistegevust autoriõiguse, piraatluse ja jõustamise, turujälgimise ja muude meetmete osas, et tagada õigusteenuste ja kodumaise kultuuritoodangu tegutsemistingimuste turvalisus.
- Autoriõigusteabe keskuse arendamine ja hooldamine; autoriõigusuuringud ja -uurimistegevus; autoriõiguslase arutelu edendamine info ja teadmiste põhjal; rahvusvahelised tegevused autoriõigussüsteemi arendamiseks.

Video ja audio osa jaotus korrigeeritakse iga aastaselt tulenevalt turu uuringust. Jaotusskeem on ajapikku juurdunud. Jaotuse otsustab ministeerium.

6. Kui hüvitise laialijagamise aluseks pole jaotuskava, siis mille alusel jaotus toimub (nt õigusaktis sisalduvate kriteeriumide või „valemi“ abil vms)?

Jaotuse aluseks on Soome Haridus- ja kultuuriministeeriumi poolt igal aastal kinnitatud hüvitusfondide kasutuskava.

7. Kes lõpliku jaotuse/jaotuskava kinnitab ja selle eest vaidlustuse korral vastutab?

Soome autoriõiguse seaduse § 26 b (Hüvitise maksmine) sätestab:

*„Hüvitis makstakse vastavalt **Haridus- ja kultuuriministeeriumi** poolt igal aastal kinnitatud hüvitusfondide kasutuskavale otse teoste autoritele ja kaudselt autoritele nende ühiste eesmärkide jaoks.*

Hüvitis makstakse autoritele mitmete Soomes kasutatavate teatud valdkonna teoste autorite esindava organisatsiooni vahendusel. Organisatsioon peab otseste hüvitiste jaotamisel kohtlema võrdselt nii oma esindatavaid kui ka organisatsiooni väliseid autoreid.

Haridus- ja kultuuriministeerium teostab järelvalvet, et hüvitise kasutamisel ja edasi kandmisel järgitakse kasutuskava. Ministeeriumil on õigus saada organisatsioonilt vajalikud andmed järelevalveks.“

8. Kuidas erakopeerimise hüvitis erinevate jaotusviiside korral (kokkulepe, seaduses sätestatud kriteeriumid/valem vms) õiguste omajate vahel täpsemalt jaguneb (st kui suure osa hüvitavast summast on tavaliselt saanud autorid, kui suure esitajad, kui suure tootjad)?

Viimase jaotuskava proportsioonid on toodud punktis 5.

4 Kokkuvõte

Võrdlev analüüs näitas, et erakopeerimise tasu süsteemi osas valitsevad riikide vahel kohati suured erinevused. Seda vaatamata sellele, et erakopeerimise hüvitise süsteem tugineb EL õigusele (Infoühiskonna direktiivile ja sellega seonduvale kohtupraktikale). See on ka mõistetav, sest EL õigus jätab liikmesriikidele erakopeerimise tasu jaotussüsteemi ülesehitusel arvestatava regulatiivse ruumi. Regulatiivseid valikuid omakorda mõjutavad konkreetse riigi sotsiaalmajanduslikud tingimused ning õiguskultuur. Süsteemi väljakujunemist on suunanud ka erinevad praktilised probleemid. Sellest tulenevalt ei ole soovituslik, et Eesti kopeeriks mehhaaniliselt ühe või teise EL erakopeerimise hüvitise süsteemi tervikuna. Pigem tuleks käesolevas aruandes toodud teiste riikide süsteeme käsitleda näidetena.

Kui enamikes uuritud riikides kogutakse erakopeerimise tasu salvestusseadmete ja andmekandjate maaletoojate, tootjate või müüjate käest, siis Soomes tulevad vastavad vahendid riigieelarvest. Erinev ka see, milliste seadmete ja andmekandjate pealt tasu kogutakse – põhjalikemad loetelud on Austrias ja Saksamaal, kus on valmidus lülitada nimetatud loetellu ka pilveteenuste pakkumiseks kasutatavad serverid. Lisaks ilmnesid erinevused hüvitist saama õigustatud isikute ringi osas – teistega võrreldes on see kitsam näiteks Rootsis, kus hetkel ei saa erakopeerimise tasu kirjalike teoste ja fotode autorid. Leedu erakopeerimise hüvitamise süsteem jällegi lähtub õigustatud isikute laiendatud lähenemisest.

Tasu suuruse kujunemise küsimuses nähtus analüüsist, et kõikides uuritud riikides on oluliseks sisendiks regulaarsed empiirilised uuringud, kuid erinev on see, kuidas konkreetne tasu määr paika pannakse. Austrias ja Saksamaal kujuneb see ettevõtjate ja autoreid esindava organisatsiooni kokkuleppel, Rootsis on baastase paika pandud seadusega ning detailid lepitakse kokku süsteemi osaliste (ettevõtjate ja autorite esindajate) vahel. Neis riikides, kus tasu suuruse kindlaksmääramiseks kasutatakse läbirääkimisi, võib täheldada märke sellest, et läbirääkimised võivad osutada aja- ja ressursimahukaks – nii on see juhtunud näiteks Rootsis, kus on tänaseks algatatud erakopeerimise tasu süsteemi muutmine.

Leedu erakopeerimise tasu jagamise süsteem tugineb seadusest tulenevatele kriteeriumitele, mida täiendab turu uuring. Lätis jällegi on jaotusprotsendid pandud paika õiguspoliitilise otsusega. Soome riigieelarvest saadud hüvitise jaotamisel on oluline roll uuringul. Seega võib kokkuvõtteks öelda, et igal erakopeerimise hüvitise jaotamise mudelil on oma tugevused ja nõrkused.

Teoreetiliselt peaks kõige vähem hilisemaid vaidlusi tekitama mudel, kus jaotuse protsendimäärad pannakse paika õiguspoliitilise otsusega. Sellisel juhul ei oma tähtsust ka see, kes selle jaotuskava kinnitab, sest kinnitamine on tehniline protsess, kus kinnitajal puudub diskretsioon. Kõige keerulisem on muidugi jõuda sellise õiguspoliitilise otsuseni. Lisaprobleeme võib tekitada ka see, et tarbijakäitumise muutumine (kopeeritakse erinevad objekte, kopeerimine väheneb või suureneb, jne) eeldab jaotusmäärade kohandamist. Tarbijakäitumine 2023 aastal ei pruugi olla sarnane 2025 aastal.

Erakopeerimise hüvitamise mudel võib olla teoreetiliselt ehitatud üles ka konsensuse põhimõttele, kus kollektiivse esindamise organisatsioonid peavad jaotusmäärad omavahel kokku leppima. Ühelt poolt on see kõige demokraatlikum, kuid kui selle kokkuleppe aluseks ei ole selged kriteeriumid, siis võib see tekitada patiseisu. Lisaks võivad hakata tulemust mõjutama mitte reaalne tarbijakäitumine, vaid nt jõulisem läbirääkimise taktika, jmt. Konsensuslik mudel ei pruugi olla funktsioneeriv.

Aruande autorid on seisukohal, et erakopeerimise hüvitise jaotuse objektiivsuse tagamiseks on keskse tähendusega uuringu läbiviimine. Lisaks võiks olla seaduses ka üldised jaotuskriteeriumid. Uuringukeskse mudeli puhul on põhiliseks väljakutseks uuringu kvaliteet ja adekvaatsus. Selle tagamiseks peaks uuringu väljatöötamise ja selle kvaliteedi hindamise olema kaasatud kollektiivse esindamise organisatsioonid kui puudutatud isikud.

5 Uuringu läbiviijad

Prof. Dr. **Aleksei Kelli** on süsteemselt tegelenud **intellektuaalse omandi alase teadustöö** ja õpetamisega alatest 2003. aastast. Dr. Kelli teadustöö on suures osas seondunud autoriõigusega, mis on ka käesoleva projekti fookuses. Aleksei Kellil on laialdane varasem kogemus **intellektuaalse omandi valdkonnaga seonduvates projektides** osalemisega.

Täiendav info: https://www.etis.ee/CV/Aleksei_Kelli/est

Kaasprofessor Dr. **Age Vär**v on tegelenud intellektuaalse omandiga 2010-st aastast, osaledes nii **intellektuaalset omandit puudutavas teadustöös** kui õpetamises. Lisaks on Age Värvil pikaajaline kogemus **võrdlevõigusliku meetodi** rakendamisel, sh intellektuaalse omandi valdkonnas **rakendusuringute läbiviimisel**.

Täiendav info: https://www.etis.ee/CV/Age_V%C3%A4rv/est/